

HELSINGIN YLIOPISTO

Varhaiskasvatuksessa työskentelevien kokemuksia lastensuojeluilmoitusten tekemisestä ja yhteistyöstä lastensuojelun kanssa

Sosiaalitieteiden maisteriohjelma / Sosiaalityö
Maisterintutkielma

Laatija:
Sonja Silvola

Ohjaaja:
Yliopistonlehtori Katri Viitasalo

6.4.2025
Helsinki

Tiedekunta: Valtiotieteellinen tiedekunta

Koulutusohjelma: Sosiaalitieteiden maisteriohjelma

Opintosuunta: Sosiaalityö

Tekijä: Sonja Silvola

Työn nimi: Varhaiskasvatuksessa työskentelevien kokemuksia lastensuojeluilmoitusten tekemiseen ja yhteistyöstä lastensuojelun kanssa

Työn laji: Maisterintutkielma

Kuukausi ja vuosi: 04/2025

Sivumäärä: 58

Avainsanat: varhaiskasvatus, lastensuojelu, lastensuojeluilmoitus, moniammatillinen yhteistyö, organisaatiokulttuuri, huoli lapsesta, sosiaalityö, lapsen etu

Ohjaaja: Katri Viitasalo

Säilytyspaikka: Helsingin yliopiston kirjasto

Tiivistelmä:

Tutkielmassa tarkastellaan varhaiskasvatuksessa työskentelevien ammattilaisten kokemuksia lastensuojeluilmoitusten tekemisestä ja yhteistyöstä lastensuojelun kanssa. Aihe on yhteiskunnallisesti merkittävä, sillä varhaiskasvatus toimii usein yhtenä varhaisena palveluna, jossa lapsen hyvinvointiin liittyvät huolet voidaan havaita. Tutkimuksen taustalla on havainto siitä, että päiväkodeista on tehty Helsingin alueella vuosina 2022 ja 2023 vähemmän lastensuojeluilmoituksia kuin kouluista, mikä herätti kiinnostuksen tutkia varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemuksia ja heidän kokemaansa tukea moniammatilliseen yhteistyöhön.

Tutkimuksen tavoitteena on lisätä ymmärrystä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun rajapinnassa tapahtuvasta yhteistyöstä sekä tarkastella, miten varhaiskasvatuksen työntekijät kokevat huolta lapsesta ja miten huolen herääminen johtaa lastensuojeluilmoitukseen.

Tutkimus on laadullinen ja sen aineisto koostuu varhaiskasvatuksen työntekijöille suunnatusta kyselystä, johon vastasi 21 henkilöä. Aineistossa yhdistyy strukturoidut ja avoimet kysymykset. Aineiston analyysimenetelmänä käytetään teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Teoreettisena viitekehyksenä hyödynnetään organisaatiokulttuurin

teoriaa, Bronsteinin ym. (2018) Model of Interprofessional Collaboration (MIC) -mallia, D'Amourin (2008) Four Dimensional Model of Interprofessional Collaboration -mallia sekä Arnkilin (2005) huolen vyöhykkeitä. Nämä mallit tarjoavat välineitä ymmärtää eri ammattiryhmien yhteistyön haasteita, mahdollisuuksia ja vuorovaikutussuhteita.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokevat lastensuojeluilmoitusten tekemisen vaihtelevasti ja myös epävarmana prosessina, johon liittyy tunteita ja epäselvyyttä. Työyhteisössä ei aina ole selkeitä ohjeita ilmoituksen tekemiseen. Yhteistyö lastensuojelun kanssa koettiin tärkeäksi mutta ajoittain haastavaksi, erityisesti palautteen saamisen puuttumisen ja yhteydenpidon vaikeuden vuoksi. Toisaalta onnistunut yhteistyö tukee lapsen hyvinvointia ja lisää työntekijöiden luottamusta yhteistyöhön.

Tutkimus tuo esiin tarpeen selkeille toimintamalleille, koulutukselle ja moniammatillisen yhteistyön vahvistamiselle. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden asema lapsen arjen havainnoijina ja huolen varhaisina tunnistajina on keskeinen. Tutkimuksen perusteella voidaan päätellä, että toimiva yhteistyö lastensuojelun kanssa edellyttää yhteistä ymmärrystä, selkeitä ohjeita ja avointa viestintää. Tulokset tukevat aiempaa tutkimusta ja korostavat, että lapsen edun turvaaminen vaatii sekä rakenteellisia että kulttuurisia muutoksia varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun rajapinnassa.

Sisällysluettelo

1	Johdanto	6
2	Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun kohtaamispiste	10
2.1	Lapsen etu ja varhainen puuttuminen – yhteiskunnallisesti tärkeä asia	11
2.2	Aiempi tutkimus- ja kehittämistieto varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyöstä	14
2.2.1	Varpu eli varhaisen puuttumisen hanke	15
2.2.2	Lastensuojelun tieto ja tutkimus -hanke	15
2.3	Aiemman tutkimus- ja kehittämistiedon merkitys tutkimukselle	17
3	Tutkimuksen teoria	18
3.1	Organisaatiokulttuurin teoria	19
3.2	Moniammatillisen yhteistyön mallit	21
3.2.1	MIC – Model of Interprofessional Collaboration	22
3.2.2	Four Dimensional Model of Interprofessional Collaboration -malli	25
3.3	Arnkil – huolen vyöhykkeet	26
4	Tutkimuksen toteutus	28
4.1	Tutkimusmenetelmät	28
4.2	Tutkimusaineiston kohderyhmä	29
4.3	Tutkimusaineiston kerääminen	31
5	Tutkimusaineiston kuvaus ja analyysi	32
5.1	Tutkimusaineiston mahdollisuudet ja mahdottomuudet	33
5.2	Analyysin toteutus	34
5.3	Tutkimukseen liittyviä eettisiä näkökulmia	36
6	Tutkimuksen tulokset	38
6.1	Lastensuojeluilmoitukset	38
6.2	Ohjeistukset varhaiskasvatuksessa, kun huoli lapsesta herää	39
6.3	Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyön haasteet ja toimivuus	40
6.4	Muut huomiot	42
6.5	Tulokset huolen käsittelystä ja yhteistyöstä	43

7 Tulosten pohdinta	47
7.1 Tutkimuksen luotettavuus ja rajoitteet	47
7.2 Tutkimuksen merkitys ja suhde teoriaan	48
7.3 Tulosten hyödyntäminen	49
7.4 Jatkotutkimusmahdollisuudet	50
Lähteet	52
Liitteet	55
Liite 1. Varhaiskasvatukseen osallistuminen iän ja hoitomuodon mukaan vuosina 2022 ja 2023	55
Liite 2. Esi- ja perusopetuksen sekä lisäopetuksen oppilaat luokittain Helsingissä vuonna 2022	55
Liite 3. Esi- ja perusopetuksen sekä lisäopetuksen oppilaat luokittain Helsingissä vuonna 2023	56
Liite 4. Alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden määrä Helsingissä sijaitsevassa toisen asteen koulutuksessa vuosina 2022 ja 2023	56
Liite 5. Kysely varhaiskasvatuksen työntekijöille	56

1 Johdanto

Lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyö on keskeinen osa suomalaista lapsiperheiden palvelujärjestelmää. Varhaiskasvatuksessa työskentelevät ammattilaiset kohtaavat työssään erilaisia tilanteita, joissa lapsen hyvinvointi tai kasvuolosuhteet voivat herättää huolta. Tässä yhteydessä lastensuojeluilmoitus on tärkeä väline, jolla voidaan varmistaa lapsen tarpeiden tunnistaminen ja avun piiriin pääseminen. Kuitenkin ilmoituksen tekeminen voi herättää varhaiskasvatuksen työntekijöissä monia kysymyksiä ja tunteita – milloin ilmoitus on tarpeen, millaisia ohjeita sen tekemiseen on saatavilla ja miten yhteistyö lastensuojelun kanssa toimii käytännössä?

Helsingin kaupungin lastensuojelun päällikkö Vanhanen (2024) on kerännyt katsauksen lastensuojelu- ja perhesosiaalityöstä ajalta 1.1.–31.12.2023. Lastensuojelun katsauksen mukaan lastensuojeluilmoitusten määrä kasvoi vuosina 2022–2023. Päivähoidosta tehtiin Helsingissä 406 ilmoitusta vuonna 2022 ja 501 ilmoitusta vuonna 2023, kun taas peruskoulusta ja toisen asteen oppilaitoksista ilmoituksia tuli 3313 vuonna 2022 ja 4342 vuonna 2023. Ilmoitusten suhteellinen osuus oli päivähoidossa 1,48 % vuonna 2022 ja 1,82 % vuonna 2023, kun taas opetuksen ja koulutuksen puolesta luvut olivat 5,02 % ja 6,44 % (liitteet 1–4.). Näin ollen kouluista tehtiin ilmoituksia yli kolminkertainen määrä verrattuna päivähoitoon.

Erot kouluista ja päivähoidosta tulleiden ilmoitusten määrässä herätti kiinnostukseni tutkia, millaisia kokemuksia Helsingin varhaiskasvatuksen työntekijöillä on lastensuojelusta ja lastensuojeluilmoituksista? Millaisia ohjeistuksia päiväkodin työntekijät ovat saaneet omassa yksikössään lastensuojeluilmoitusten tekemiseen? Miten he ammattilaisina kokevat moniammatillisen yhteistyön lastensuojelun kanssa?

Tutkimus avaa keskustelua varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välisestä yhteistyöstä. Tutkimus tarjoaa näkökulmia siihen, miten varhaiskasvatuksen työntekijöitä voitaisiin paremmin tukea heidän tärkeässä roolissaan lapsen edun turvaajina. Lisäksi tutkimus tuo esiin moniammatillisen yhteistyön mahdollisuuksia ja haasteita, joita varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistoiminnassa ilmenee.

Tutkimuksessa tarkastelen varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyötä organisaatiokulttuurin ja moniammatillisen yhteistyön teorioiden kautta. Teoreettinen viitekehys tarjoaa välineitä ymmärtää niitä rakenteellisia ja kulttuurisia tekijöitä, jotka vaikuttavat varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemuksiin lastensuojeluyhteistyöstä. Näihin teorioihin palaan tarkemmin myöhemmässä vaiheessa.

Tutkimus sijoittuu osaksi laajempaa tutkimuskeskustelua varhaisesta puuttumisesta, lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen rajapinnasta sekä ammattilaisten kokemuksista ja toimintakulttuurista lastensuojelun kontekstissa. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun moniammatillista yhteistyötä on kehitetty useissa hankkeissa, kuten sosiaali- ja terveysministeriön Varpuhankkeessa (2011), jotka ovat tuoneet esiin yhteistyön merkityksen lastensuojelussa. Kuitenkin käytännön toteutukset voivat olla vaihtelevia organisaatioittain. Tämän tutkimuksen tavoitteena on syventää ymmärrystä siitä, miten varhaiskasvatuksen työntekijät kokevat lastensuojeluyhteistyön osaksi omaa ammattirooliaan sekä miten tätä yhteistyötä voitaisiin kehittää entistä toimivammaksi.

Omalla nykyisellä työroolillani sekä myös työhistoriallani on selkeä vaikutus siihen, miksi kiinnostuin tutkimaan lastensuojeluilmoituksiin liittyvää aihetta. Nykyinen työnantajani on Helsingin kaupunki ja yksikkönä lastensuojelutarpeen ja erityisen tuen arviointi. Olen työni puolesta tekemisissä lastensuojeluilmoitusten kanssa päivittäin. Olen omassa työssäni havainnut tilastoissakin näkyvän ilmoitusmäärien erot varhaiskasvatuksen ja koulun välillä. Olen aikaisemmin ollut töissä Espoossa varhaiskasvatuksessa. Päiväkodin arki ja työhön kuuluvat työtehtävät ovat minulle tuttuja. Minulla on oma kokemus siitä, miten edellisen työpaikkani päiväkodissa puhuttiin ja ei puhuttu lastensuojelutyöstä ja lastensuojeluilmoituksista.

Tutkimuksen tarkoitus on lisätä tietoa ja ymmärrystä yhteistyöstä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä. Moniammatillinen yhteistyö nähdään keskeisenä keinona vastata perheiden monimuotoisiin tarpeisiin, sillä se mahdollistaa eri alojen asiantuntemuksen yhdistämisen lapsen parhaaksi. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välinen yhteistyö on erityisen tärkeää, koska varhaiskasvatus toimii arjessa lähellä lapsia ja perheitä, jolloin huolenaiheet voidaan havaita varhaisessa vaiheessa. Lastensuojelulla puolestaan on valmiudet tukea perheitä laajemmassa palveluverkostossa, jolloin moniammatillinen yhteistyö vahvistaa lapsen kokonaisvaltaista suojelua ja hyvinvointia. Pyrkimykseni on tutkimuksella vähentää epätietoisuutta sekä nostaa esille varhaiskasvatuksen ammattilaisten kokemuksia liittyen lastensuojelusta.

Otan tarkasteluun varhaiskasvatustyöyksiköissä jaettuja ohjeita lastensuojeluilmoitusten tekemiseen sekä varhaiskasvatuksen työntekijöiden kyselyssä esille tuomia haasteita.

Professorit Arnkil ja Erikson (2005) luonnostelivat yhdessä subjektiivisia huolen vyöhykkeitä, joihin palaan tutkimuksessani vielä myöhemmin tarkemmin. Arnkilin huolen vyöhykkeistä selkeyttää sitä ajatusta, että huolta voi tuntea eri tasoista. Huolen herääminen perustuu ihmisillä usein siihen, että havaitsemme useita asioita ja teemme niistä jonkinlaisen johtopäätöksen. Huoli syntyy henkilökohtaisen kokemuksen ja tulkinnan pohjalta, ja se on aito ja merkityksellinen sille, joka sen kokee (Arnkil, 2005, s. 164). Huolen vyöhykkeet ovat keskeisiä tämän tutkimuksen kannalta, koska ne auttavat ymmärtämään, miten varhaiskasvatuksen ammattilaiset jäsentävät ja tunnistavat huolta lapsen tilanteesta työssään. Huolen eri tasojen hahmottaminen on olennainen osa lastensuojeluilmoituksen harkintaa sekä moniammatillista keskustelua lapsen hyvinvoinnista. Tutkimuskysymykset muodostuivat seuraavanlaisiksi:

Tutkimuskysymys 1. Mitä varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemukset lastensuojeluilmoituksista ja yhteistyöstä lastensuojelun kanssa kertovat moniammatillisen yhteistyön mahdollisuuksista?

Tutkimuskysymys 2. Kuinka varhaiskasvatuksessa käsitellään työssä nousevaa huolta lapsesta?

Tutkimuksessani pääpaino on tilanteissa, joissa huoli lapsesta on lastensuojelulain (417/2007) 25 §:n ensimmäisen momentin mukainen. Kyseisen pykälän mukaan lastensuojeluilmoitus tulee tehdä, kun aikuiselle ilmenee tilanne, jossa lapsen hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai lapsen oma käytös edellyttää lastensuojelun tarpeen arvioimista. Tämä lastensuojelulain kohta toimii tutkimukseni rajauksena ja lähtökohtana: keskityn varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemuksiin nimenomaan tilanteista, joissa huoli lapsen hyvinvoinnista on noussut tälle tasolle. Lain määritelmä ohjaa sekä kyselyn rakennetta että analyysin painopistettä niihin tilanteisiin, joissa lastensuojeluilmoituksen tekemisen tarve arvioidaan.

Tutkimuksen toisessa luvussa esitellään varhaiskasvatuksen rooli tutkimusaiheen näkökulmasta, luodaan selkeämpi rajausta tutkimusaiheen ympärille ja sijoitetaan tutkimus tutkimuskenttään. Sen jälkeen siirrytään kuvaamaan lapsen edun ja varhaisen puuttumisen yhteiskun-

nallista merkitystä. Samalla luvussa määritellään tärkeimmät käsitteet: lapsen etu, lastensuojeluilmoitus, lastensuojelulaki, ilmoitusvelvollisuus, varhaiskasvatus, moniammatillisuus ja varhainen puuttuminen. Lisäksi tullaan tarkastelemaan aikaisempia hankkeita, joista nostetaan esille keskeiset havainnot. Tutkielmassa hyödynnetään sosiaali- ja terveysministeriön Varpuhankkeen (2001) tuottamaa tietoa varhaisen puuttumisen käytännöistä ja haasteista. Hankkeen tulokset korostavat moniammatillisen yhteistyön merkitystä lapsen hyvinvoinnin turvaamisessa, mikä on keskeistä myös tämän tutkimuksen näkökulmasta. Lisäksi Lastensuojelun tieto ja tutkimus -hankkeen kautta hahmotetaan lastensuojelun tutkimuksellista taustaa ja keskeisiä teemoja, jotka liittyvät lasten suojeluun ja moniammatilliseen yhteistyöhön.

Teorialuvussa esitellään tutkimuksen teoreettinen viitekehys, jossa määritellään keskeiset käsitteet ja tarkastellaan organisaatiokulttuuria sekä moniammatillisen yhteistyön malleja. Organisaatioteoria tarjoaa välineitä ymmärtää, miten varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun erilaiset toimintakulttuurit vaikuttavat yhteistyöhön. Moniammatillisen yhteistyön mallit puolestaan auttavat analysoimaan niitä rakenteita ja vuorovaikutussuhteita, joiden kautta varhaiskasvatuksen työntekijät ja lastensuojelu tekevät yhteistyötä lapsen edun turvaamiseksi. Teorialuvussa pohditaan myös Arnkilin huolen vyöhyke -mallia tarkemmin.

Tutkimuksen toteutusluvussa esittelen laadullisen tutkimusotteen perustelut sekä kuvaan tutkimusprosessin etenemisen. Aineistona toimii varhaiskasvatuksen ammattilaisille suunnattu kysely, johon vastasi 21 henkilöä. Aineisto koostuu sekä avoimista että strukturoiduista vastauksista. Tutkimuksen toteutusluvussa kuvataan aineistoa tarkemmin sekä miten se valikoitui. Tarkastellaan myös tutkimusaineiston mahdollisuuksia ja rajoja. Tutkimuksen analyysimenetelmänä käytän sisällönanalyysiä, sillä se mahdollistaa vastausten systemaattisen tarkastelun ja kokemusten teemojen esiin nostamisen. Menetelmä soveltuu hyvin tutkimukseni tavoitteeseen kuvata varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemuksia ja näkemyksiä lastensuojeluyhteistyöstä. Tässä vaiheessa pyritään vastaamaan tutkimuskysymyksiin aineiston pohjalta ja tuomaan esiin keskeiset tulokset.

Pohdintaluvussa tarkastellaan myös kriittisestä näkökulmasta tutkimuksen luotettavuutta, rajoitteita sekä suhdetta teoriaan. Esitetään jatkotutkimusmahdollisuuksia sekä tutkimuksen mahdollista hyödyntämistarkoitusta. Lopuksi pohditaan vielä tutkimuksen eettistä näkökulmaa.

2 Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun kohtaamispiste

Varhaiskasvatus on yksi yhteiskunnan lasten ja perheiden kohtaamispaikoista. Karila ja Nummenmaa (2001) ovat analysoineet päiväkotien moniammatillista yhteistyötä kehittämistutkimuksen avulla. Karilan ja Nummenmaan (2001) mukaan varhaiskasvatuksen laadun yksin vaikuttavimmista tekijöistä on henkilöstön ammattitaito. Suomessa suurin osa lapsista viettää päiväkodeissa ainakin jonkin osan lapsuuttaan ja varhaiskasvatuksen tehtävä on monikerroksinen. Se tarjoaa kasvatus-, opetus- ja hoivaympäristön lapselle. Tehtävä ei kuitenkaan rajoitu vain lapsen kasvatukseen ja opetukseen, vaan se on myös tärkeä lapsiperheiden tukemisen muoto. Varhaiskasvatuslaki (540/2018) määrittää varhaiskasvatuksen tavoitteeksi ”toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä”. Varhaiskasvatus ei ole ainoastaan pedagoginen ympäristö, vaan se muodostaa paikan, jossa päiväkotikohtaaminen kohtaa perheen lapsen päivittäisessä hoidossa ja kasvatuksessa (Karila & Nummenmaa, 2001, s. 15).

Varhaiskasvatuksella on laaja-alainen merkitys lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukemisessa. Sosiologian professori Harriet Strandellin (1996) tutkimus päivähoidosta kuvaa päiväkotia lasten kohtaamispaikkana ja sosiaalisten suhteiden kenttänä, jossa lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä rakentavat suhteita niin aikuisiin kuin toisiinsa. Strandellin mukaan varhaiskasvatuksen työntekijät eivät ole pelkästään ohjaajia ja kasvattajia, vaan heidän läsnäolonsa luo turvallisuuden tunnetta: ”Ehkä aikuisten tärkeimpiä tehtäviä onkin olla läsnä ihmisenä, joka pelkällä olemassaolollaan luo sitä turvallisuutta, jonka ympäröiminä lapset iloisesti porhaltelevat” (1996, s. 184). Turvallisuuden luominen on olennainen osa varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun työtä, jossa lapsen hyvinvointia tarkastellaan kokonaisvaltaisesti. Varhaiskasvatuksen keskeinen rooli lasten hyvinvoinnin tukijana ei ole uusi keksintö, vaan se on kehittynyt osana laajempaa yhteiskunnallista muutosta. Maarit Alasuutari (2003) analysoi teoksessaan ”*Kuka lasta kasvattaa?*” vanhempien näkemyksiä kasvatusvastuun jakautumisesta kodin, päiväkodin ja koulun välillä. Hän käsittelee myös päivähoitojärjestelmän historiallista kehitystä Suomessa ja sen kytköksiä lastensuojeluun ja sosiaalipolitiikkaan. Päivähoitojärjestelmän juuret ulottuvat 1800-luvulle, jolloin sen ensisijaisena tavoitteena oli perheiden kasvatusvastuun tukeminen. Alkuvaiheessa päivähoito nähtiin osittain lastensuojelullisena toimenpiteenä, mutta 1970-luvulla säädetyn päivähoitolain (36/1973) myötä, päivähoidosta tuli kaikkia lapsia

varten tarkoitettu sosiaalipalvelu. Samalla sen rooli muuttui pelkästä hoivasta ja kasvatuksesta kohti pedagogisesti suunniteltua varhaiskasvatusta. (Alasuutari, 2003, s. 24)

Varhaiskasvatuksen käytännöt perustuvat laajaan ammatilliseen tietoon lapsuudesta ja kehityksestä. Karila ja Nummenmaa (2001, s.17) huomauttavat, että varhaiskasvatuksen kentällä yhdistyvät erilaiset tulkinnat siitä, millainen lapsi on perusolemukseltaan, miten hän kehittyy ja mitkä tekijät vaikuttavat hänen kasvuunsa. Nämä tulkinnat ohjaavat käytännön kasvatustyötä ja vaikuttavat siihen, millaisena lapsuuden ja kasvatuksen arki päiväkodissa nähdään. Päiväkodin ammattilaisten työ ei siis ole pelkästään säädeltyä ja strukturoitua toimintaa, vaan se on myös lapsen ymmärtämistä ja tulkitsemista arjessa (Karila & Nummenmaa, 2001, s. 17). Lapsen hyvinvoinnin tukeminen edellyttää moniammatillista yhteistyötä eri alojen toimijoiden kanssa. Tämä on erityisen tärkeää tilanteissa, joissa lapsen kasvuolosuhteet tai kehitys herättävät huolta. Karila ja Nummenmaa (2001, s.17) korostavat, että kasvatuksen arjen kohtaamisessa on viime kädessä kysymys siitä, miten aikuinen tulkitsee ja ymmärtää lasta sekä siitä, mihin hän kasvattajana toiminnallaan pyrkii ja millä tavoin. Tämä koskee myös tilannetta, jossa varhaiskasvatuksen ammattilainen joutuu arvioimaan, onko tarpeen ottaa yhteyttä muihin tahoihin, kuten lastensuojeluun.

Varhaiskasvatuksen ammattilaiset ovat avainasemassa havaitsemassa lasten ja perheiden tilanteita, jotka voivat edellyttää varhaista tukea tai moniammatillista yhteistyötä. Lapsen kasvu- ja kehitysympäristön tarkastelu ei rajoitu vain varhaiskasvatuksen sisälle, vaan se vaatii yhteistyötä muiden lasten hyvinvointiin keskittyvien toimijoiden kanssa. Tämä tekee moniammatillisesta yhteistyöstä keskeisen osan varhaiskasvatuksen käytäntöjä.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tarkastella varhaiskasvatuksen ja sosiaalityön rajapintaa lastensuojeluilmoitusten näkökulmasta. Seuraavissa alaluvuissa tarkastellaan varhaisen puuttumisen merkitystä sekä moniammatillista yhteistyötä, jotka muodostavat keskeisen viitekehksen varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistoiminnalle.

2.1 Lapsen etu ja varhainen puuttuminen – yhteiskunnallisesti tärkeä asia

Lapsen etu on yksi keskeisimpiä käsitteitä lastensuojelussa. Lastensuojelulain (417/2007) 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun. Lastensuojelulain (417/2007) 4 §:n lapsen etua arvioitaessa ratkaisuvaihtoehtoja punnittaessa on otettava huomioon useita tekijöitä.

Näitä tekijöitä ovat muun muassa lapsen tasapainoinen kehitys, läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet sekä oikeus turvalliseen kasvuympäristöön. Lapsella pitää olla mahdollisuus saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaista valvontaa ja huolenpitoa. Lisäksi lapsen toiveiden ja kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioiminen ovat tärkeitä tekijöitä lapsen edun määrittelyssä.

Lapsen etu nähdään monitahoisena käsitteenä, sillä se sisällyttää useita punnittavia tekijöitä. Lapsen etu ei siis ole yksiselitteistä, ja sitä on vaikeaa tulkita ilman kontekstia. Konteksti onkin yleensä juuri se tekijä, joka voi tehdä lapsen edun käsitteestä hankalan (Toivonen & Pollari, 2018, s. 74).

Opetushallituksen nettisivujen mukaan varhaiskasvatus tukee lapsen etua tarjoamalla jokaiselle lapselle oikeuden oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukeen tarpeen vaatiessa. Jos ryhmän pedagogiset ratkaisut eivät riitä vastaamaan lapsen yksilöllisiin tarpeisiin, laaditaan lapselle tarkoituksenmukaiset tukitoimet. Tukimuodot voivat olla pedagogisia, rakenteellisia tai hoidollisia, ja niiden suunnittelussa aina painotetaan lapsen etua (Opetushallitus, 2025). Lapsen edun mukaisella tuella ehkäistään ongelmien syvenemistä ja turvataan lapsen kehitystä ja hyvinvointia. Opetushallituksen mukaan monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksen henkilöstön, huoltajien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa varmistaa lapsen kokonaisvaltaisen tuen toteutumisen, ja tarvittaessa monialaista yhteistyötä tehdään myös tuen vaikuttavuuden arvioimisessa.

Helsingin kaupungin nettisivuilla kerrotaan lastensuojeluilmoituksen olevan tärkeä väline, jonka avulla lastensuojelun sosiaalityöntekijät saavat tiedon lapsesta, joka saattaa olla avun tai erityisen tuen tarpeessa. Lastensuojeluilmoitus mahdollistaa nopeankin reagoinnin lapsen tilanteeseen (Helsingin kaupunki, 2025). Ilmoitusvelvollisuus on määritelty lastensuojelulaissa (12.2.2010/88, 25 §), jossa todetaan, että esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon, lasten päivähoiton tai varhaiskasvatuksessa työskentelevien ammattilaisten on ilmoitettava viipymättä, jos he ovat tehtävässään saaneet tietoa lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollisesti lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Ilmoitusvelvollisuuden lakipykälässä on linjattu myös ilmoitusvelvollisuuden ylittävä kynnys. Ilmoitusvelvollisuuden kynnys ylittyy jo, mikäli lapsen tilanteessa olisi mahdollisesti tarve lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi. Lastensuojeluilmoituksen tekevän tahon

ei siis tarvitse tietää, onko kyseisessä tilanteessa lastensuojelutarpeen selvittäminen tarpeellista. Ilmoitusvelvollisuuden kynnyksellä ylittyy jo silloin, kun herää ajatus siitä, että lastensuojelun tarvetta mahdollisesti pitäisi selvittää.

Varhaiskasvatustalaki (540/2018) määrittelee varhaiskasvatuksen kokonaisvaltaiseksi lapsen suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi kasvatuksen, opetuksen ja hoidon yhdistelmäksi, jossa pedagogiikka on keskiössä. Tämä kasvatuksellinen kokonaisuus luo turvallisen pohjan lapsen kehitykselle ja oppimiselle. Varhaiskasvatuksessa lapsen etu käsitteenä kulkeekin käsi kädessä pedagogiikan kanssa. Esiopetuksen toiminta perustuu myös varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan. Esiopetus tarjoaa 6-vuotiaille suunnitelmallista ja tavoitteellista opetusta, joka tukee lapsen kasvua, oppimista ja valmistautumista peruskouluun. Opetushallituksen nettisivuilla kerrotaan, että perusopetuslain (628/1998) mukaan huoltajan on huolehdittava, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet täyttävään toimintaan (Opetushallitus, 2025).

Moniammatillisuus on keskeinen osa lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä. Tässä tutkielmassani tarkastelen eri ammattialojen välistä yhteistyötä, jossa varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun ammattilaiset toimivat yhdessä lapsen parhaaksi. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos korostaa verkkosivuillaan, että moniammatillinen yhteistyö voi tapahtua työyhteisön tai organisaatioiden välillä, ja se vähentää työn kuormitusta ja tuo uusia näkökulmia asiakkaan tilanteeseen (Kokonaisvaltainen työote, 2023). Moniammatillinen yhteistyö tehostaa tiedonkulkua ja vähentää palvelujen pirstaleisuutta, mikä tukee kokonaisvaltaista työtettä asiakkaiden hyväksi. Varpu-projektin (2005, ss. 7–8) projektipäällikön Maarit Kuikan mukaan saumatonta yhteistyötä eri toimijoiden, erityisesti sosiaali- ja opetustoimen välillä mahdollistaa varhaisen tuen onnistumisen perheisiin. Kun eri hallintokunnat toimivat yhdessä, voidaan lapsen tai nuoren ongelmiin puuttua tehokkaasti ja kokonaisvaltaisesti, mikä edistää heidän hyvinvointiaan parhaalla mahdollisella tavalla. Varhainen puuttuminen voi parhaimmillaan ratkaista ongelmat ennen kuin ne ehtivät kasvaa suuremmiksi. Yleisesti tiedetään, että mitä aikaisemmin ongelmat havaitaan, sitä helpompaa niihin on löytää toimivia ratkaisuja (Kuikka, 2005, s. 7). Varhainen tuki voi estää suurempien vaikeuksien syntymisen ja parantaa lapsen tai nuoren elämänlaatua pitkällä aikavälillä. Opettajilla ja varhaiskasvatuksen opettajilla on merkittävä rooli lasten hyvinvoinnin edistämiseksi ja turvallisen kasvuympäristön luomisessa, sillä he ovat tiiviisti mukana lasten arjessa. Tämän vuoksi opettajat ja varhaiskasvatuksen opettajat

ovat usein niitä, jotka ensimmäisinä huomaavat huolenaiheita lasten käyttäytymisessä tai kehityksessä. Kuikan mukaan tavoitteena on puuttua huoleen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta lapsi, nuori ja hänen perheensä saavat tarvitsemaansa tukea jo haastavien tilanteiden alkuvaiheessa (Kuikka, 2005, s. 7). Varpu-hankkeen lehden päätoimittaja Hannu Laakso (2005, s. 3) kirjoittaa lasten olevan usein ensimmäisiä, jotka alkavat oireilla perheessä olevien haasteiden tai kriisien seurauksena. Lasten hyvinvointi onkin vahvasti sidoksissa perheen tilanteeseen. Tämän vuoksi on tärkeää, että lasten ja nuorten elinympäristössä työskentelevät aikuiset, kuten opettajat ja lastentarhanopettajat, kiinnittävät huomiota mahdollisiin varhaisiin merkkeihin vaikeuksista.

Varhainen puuttuminen ei tarkoita ainoastaan sitä, että tukea tarjotaan mahdollisimman nuorella iällä, vaan se viittaa myös asenteeseen ja valmiuteen auttaa lasta tai nuorta heti, kun ongelmia ilmenee (Kuikka, 2005, s. 7).

2.2 Aiempi tutkimus- ja kehittämistieto varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyöstä

Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välinen yhteistyö on yksi osa lasten hyvinvoinnin turvaamisesta. Aihetta on käsitelty aiemmassa tutkimuksessa ja kehittämistyössä, joissa on tuotu esiin moniammatillisen yhteistyön merkitys, haasteet ja kehittämistarpeet. Tämän tutkimuksen kannalta keskeisiä ovat sosiaali- ja terveysministeriön Varpu-hankkeen ja Lastensuojelun tieto ja tutkimus -hankkeen tuottamat havainnot ja tiedot, jotka avaavat yhteistyön tärkeyttä sekä tarjoavat näkökulmia varhaiseen puuttumiseen ja lastensuojelun käytäntöihin. Nämä hankkeet ovat tutkimuksellaan ja tiedollaan nostaneet esille keskeisiä seikkoja tutkimukseeni liittyen. Sosiaali- ja terveysministeriön koordinoimassa Varpu-hankkeessa keskitytään varhaiseen puuttumiseen kaikkien niiden ammattilaisten osalta, jotka työskentelevät lasten kanssa. Hanke avaa varhaisen puuttumisen tärkeyttä sekä antaa työkaluja sen toteuttamiseen. Lastensuojelun tieto ja tutkimus -hanke avaa lastensuojelun tutkimuskenttää sekä siihen vaikuttavia tekijöitä. Nämä hankkeet tarjoavat arvokasta tietoa lastensuojelun käytännöistä, moniammatillisesta yhteistyöstä ja varhaisen tuen merkityksestä lapsille ja perheille.

2.2.1 Varpu eli varhaisen puuttumisen hanke

Sosiaali- ja terveystieteiden Varpu-hankkeen (2001) keskeisenä tavoitteena on ollut parantaa lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä. Tavoitteeseen pyritään tarjoamalla koulutusta ja levittämällä tietoa varhaisen puuttumisen ja tuen parhaista käytännöistä. Samalla hanke on pyrkinyt vahvistamaan eri toimijoiden ja ammattilaisten yhteistyötä, jotta lasten ja nuorten tarpeet tunnustetaan ajoissa ja heidän hyvinvointiaan voidaan tukea tehokkaammin. Varhaiskasvatus on yksi keskeinen toimija lasten hyvinvoinnin tukemisessa, ja hankkeessa on tuotu esiin pedagogisen henkilöstön roolia varhaisen tuen tarjoamisessa.

Hankkeen pilottialueilla tehtiin kysely opettajille. Kyselyn tuloksista Lastensuojelun Keskusliitosta Mauri Upanne (2005, s. 5) kirjoitti Varpu-hankkeen liitteessä seuraavasti: ”Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa opettajien näkemyksiä siitä, millaisia kehittämistarpeita heidän omalla koulullaan ja kunnallaan oli varhaisen puuttumisen tukemisessa. Kyselyssä selvitettiin muun muassa, kuinka monesta oppilaastaan opettajat ovat huolissaan. Kävi ilmi, että liki jokainen kyselyyn vastannut opettaja koki jonkinasteista huolta vähintään yhdestä tai useammasta luokkansa oppilaasta”.

Varpu-hankkeen keskeinen viesti oli, että varhainen puuttuminen ei ole pelkästään ilmoituksen tekemistä, vaan myös monialaista yhteistyötä ja tukitoimien käynnistämistä jo ennen varsinaista lastensuojeluilmoitusta. Tämä näkökulma on erityisen tärkeä tämän tutkimuksen kannalta, sillä se ohjaa tarkastelemaan varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyötä laajemmin kuin pelkkien ilmoitusmäärien valossa.

2.2.2 Lastensuojelun tieto ja tutkimus -hanke

Lastensuojelun tieto ja tutkimus -hankkeen (2011) tavoitteina oli edistää lastensuojelututkimuksen monitieteistä yhteistyötä valtakunnallisesti sekä luoda foorumeita tutkijoiden väliselle yhteistyölle. Hankkeen verkostokoordinaattori Elina Pekkarisen (2011, s. 10) mukaan hankkeella pyrittiin luomaan kokonaiskuva tutkimuksen nykytilasta ja tarpeista, määrittämään keskeiset tutkimusaiheet ja tukemaan monitieteisten tutkimusohjelmien kehitystä. Lastensuojelun tutkimus liittyy tiiviisti sosiaali- ja yhteiskuntatieteisiin, joissa tarkastellaan aiheita, jotka ovat yhteydessä ihmisten toimintaan (Pekkarinen, 2011, s. 12). Näiden tieteiden kautta käsitellään usein aiheita, jotka koskettavat ihmisten toimintoja ja vuorovaikutusta yhteiskunnassa, kuten

perhesuhteita, lapsuutta ja nuoruutta. Lastensuojelun tutkimuskentässä voidaan laajimmillaan tarkastella, kuinka yhteiskunta vastaa lasten ja nuorten tarpeisiin sekä suojelee heitä (Pekkarinen, 2011, s. 13). Lastensuojelun tutkimukset tuovat esiin lastensuojelun roolin yhteiskunnan palvelujärjestelmässä ja sen merkityksen lasten hyvinvoinnin takaajana. Lasten hyvinvointia ja suojelua pohdittaessa on tärkeä nostaa esille, ettei lapsen suojeleminen ole ainoastaan lastensuojelun tehtävä. Lastensuojeluun erikoistuneen lakihenkilön Kati Saastamoisen mukaan lapsen suojeleminen on velvoite kaikille viranomaisille ja muille toimijoille, jotka tehtävissään kohtaavat lapsia ja perheitä (Saastamoinen, 2016, s. 3). Lasten suojeleminen on yhteiskunnassa moniammatillinen tehtävä, jossa yhteistyö on toimijoiden välillä välttämätöntä. Tämä havainto on tutkimuksen osalta tärkeää, sillä varhaiskasvatuksen työntekijöiden rooli lapsen arjen havainnoinnissa on keskeinen. Varhaiskasvatuksen lisäksi lapsiperheet kohtaavat sosiaali- ja terveystieteiden kautta useita eri alojen ammattilaisia, joiden tehtävänä on auttaa ja opastaa lapsen kehitykseen ja kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä (Alasuutari, 2003, s. 28). Yleisiä palveluita lapsiperheille ovat muun muassa neuvola ja kouluikäisillä oppilashuollon palvelut.

Tutkittaessa lastensuojelua voidaan tarkastella monenlaisia ilmiöitä, jotka vaihtelevat laajoista yhteiskunnallisista kysymyksistä yksittäisiin lapsiin ja heidän perheisiinsä kohdistuviin toimenpiteisiin. Yhteinen tekijä lastensuojelututkimuksessa on kuitenkin aina lapsuuden ja nuoruuden tarkastelu suojelun näkökulmasta (Pekkarinen, 2011, s. 13). Lastensuojelun tutkimus pyrkii arvioimaan, kuinka yhteiskunta onnistuu täyttämään velvollisuutensa suojella lapsia ja edistää heidän hyvinvointiaan. Pekkarisen (2011) mukaan lastensuojelun määrittely voi vaihdella riippuen siitä, keskitytäänkö laajempaan periaatteeseen lasten suojelusta vai yksittäisten tapausten käsittelyyn. Laajemmassa merkityksessä se viittaa lasten oikeuteen saada erityistä suojelua, sillä heidät nähdään yhteiskunnan haavoittuvaisimpina jäseninä, joilla on erityisiä tarpeita. Toisaalta lastensuojelun voi ymmärtää myös suppeammin, keskittyen käytännön yksilö- ja perhekohtaisiin interventioihin, joissa pyritään tukemaan lapsia ja perheitä ongelmalanteissa, kuten kaltoinkohtelun tai huolenpidon puutteen yhteydessä. (Pekkarinen, 2011, s. 13). Tämä tutkimus asettuu jossain määrin näiden kahden tason väliin: se tarkastelee varhaiskasvatuksen ammattilaisten kokemuksia, mutta samalla se kontekstualisoi nämä kokemukset osaksi laajempaa keskustelua lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyöstä.

2.3 Aiemman tutkimus- ja kehittämistiedon merkitys tutkimukselle

Tutkimuksen kannalta sekä Varpu-hanke että Lastensuojelun tieto ja tutkimus -hanke tarjoavat tärkeää taustatietoa moniammatillisen yhteistyön merkityksestä ja käytännön toteutuksesta varhaiskasvatuksessa ja lastensuojelussa.

Varpu-hanke tuo esille, että varhainen puuttuminen ei ole pelkästään lastensuojeluilmoituksen tekemistä, vaan se sisältää myös monialaista yhteistyötä ja ennaltaehkäiseviä tukitoimia.

Tämä näkökulma on keskeinen myös tämän tutkimuksen tuloksissa, joissa moniammatillisen yhteistyön haasteet ja mahdollisuudet varhaiskasvatuksen kontekstissa ovat nousseet esiin.

Lastensuojelun tieto ja tutkimus -hanke puolestaan tuo esille lastensuojelun monitieteisyyden ja sen laajan merkityksen lapsen suojelun kokonaisuudessa. Se avaa myös tutkimuksellisia lähestymistapoja lastensuojeluun liittyen ja tuo esille, että lasten suojelu on yhteiskunnallisesti laaja-alainen tehtävä, joka vaatii eri toimijoiden saumatonta yhteistyötä.

Näiden hankkeiden tarkastelu vahvistaa tutkimuksen taustaa ja tukee sen teoreettista viitekehystä. Hankkeiden tarkastelu osoittaa, että varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyö on ollut tutkimuksen ja kehittämistyön kohteena jo pitkään, mutta edelleen on tarvetta selkeille toimintamalleille, koulutukselle ja moniammatillisen yhteistyön vahvistamiselle. Tämä tutkimus jatkaa tätä keskustelua tarkastelemalla varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemuksia ja yhteistyön käytäntöjä, joiden kehittäminen on keskeistä lasten hyvinvoinnin turvaamisessa.

3 Tutkimuksen teoria

Tutkimuksen teoreettisena taustana käytetään organisaatiokulttuuria ja sen vaikutuksia moniammatilliseen yhteistyöhön. Hallintotieteiden emeritusprofessori Risto Harisalo (2008) on käsitellyt organisaatiokulttuuria organisaatioteorioiden pohjalta. Organisaatiokulttuuri määrittää, miten organisaatiot ja niiden jäsenet toimivat keskenään sekä ympäristönsä kanssa, ja sillä on konkreettinen vaikutus arjen yhteistyöhön (Harisalo, 2008, ss. 246–267). Moniammatillisuus, kuten lastensuojelussa ja varhaiskasvatuksessa, vaatii kulttuurien kohtaamista, mikä tuo mukanaan sekä haasteita että mahdollisuuksia. Organisaatiokulttuurin teoria auttaa ymmärtämään, miten eri ammattiryhmät toimivat yhdessä, millaisia rakenteellisia ja kulttuurisia tekijöitä yhteistyöhön liittyy ja miten organisaatioiden toimintalogiikat vaikuttavat moniammatillisen yhteistyön mahdollisuuksiin ja haasteisiin.

Organisaatioteorioiden käsittelyn jälkeen tarkastellaan tarkemmin organisaatioiden välistä moniammatillista yhteistyötä, joka yhdistää eri organisaatioiden erityisosaamisen yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Moniammatillinen yhteistyö vaatii luottamusta, vastavuoroisuutta ja selkeästi määriteltyjä rooleja. Bronsteinin ym. (2018) *Model of Interprofessional Collaboration* (MIC) tarjoaa viitekehyksen, jonka avulla voidaan analysoida moniammatillisen yhteistyön viittä keskeistä osa-aluetta: vastavuoroisuus, joustavuus, yhteinen vastuu, uusien toimintatapojen kehittäminen ja yhteistyöprosessin arviointi. D'Amourin (2008) *Four Dimensional Model of Interprofessional Collaboration* täydentää tätä näkökulmaa nostamalla esille organisaation rakenteeseen liittyviä ulottuvuuksia.

Teoreettisen viitekehyksen kautta tutkimus tarkastelee, miten organisaatiokulttuurien kohtaaminen vaikuttaa moniammatilliseen yhteistyöhön ja mitä mahdollisuuksia ja haasteita tämä tuo mukanaan. Lisäksi tarkastellaan Arnkilin (2005) kehittämää huolen vyöhyke -mallia, joka auttaa ammattilaisia jäsentämään ja kommunikoimaan huoliaan moniammatillisessa yhteistyössä. Tämä työkalu korostaa subjektiivisen kokemuksen merkitystä ja edistää yhteistä ymmärrystä työntekijöiden kesken.

Moniammatillisen yhteistyön mallit ja huolen vyöhykkeet toimivat tässä tutkimuksessa keskeisinä käsitteellisinä välineinä, joiden avulla varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyötä voidaan tarkastella empiirisen aineiston valossa. Nämä mallit tarjoavat peilauspinnan sille,

miten varhaiskasvatuksen ammattilaiset tunnistavat ja käsittelevät lapsen hyvinvointiin liittyviä huolia sekä kuinka yhteistyö lastensuojelun kanssa rakentuu käytännössä. Teoria mahdollistaa analyysin siitä, kuinka varhaiskasvatuksen ja sosiaalityön ammattilaiset toimivat moniammatillisen yhteistyön kentällä ja millaisia tekijöitä yhteistyön onnistuminen edellyttää.

3.1 Organisaatiokulttuurin teoria

Organisaatiokulttuuri ohjaa tapaa, jolla organisaatiot toimivat ja miten niiden jäsenet vuorovaikuttavat keskenään sekä laajemman toimintaympäristönsä kanssa. Organisaatiokulttuuri ei ole vain teoreettinen käsite, vaan sillä on konkreettinen vaikutus arjen toimintaan ja yhteistyöhön eri ammattiryhmien välillä. Risto Harisalo (2008) tuo kirjassaan ”*Organisaatioteoriat*” esiin useita organisaatioteorioita, joista yksi keskittyy organisaatiokulttuuriin. Ammattiryhmien välisen yhteistyön toimivuus on erityisen tärkeää aloilla, kuten lastensuojelussa ja varhaiskasvatuksessa, joissa moniammatillinen yhteistyö on Saastamoisen (2016, s. 61) mukaan välttämätöntä lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi. Tässä tutkimuksessa tarkastelen, miten eri organisaatiokulttuurit kohtaavat moniammatillisen yhteistyön kontekstissa ja millaisia haasteita ja mahdollisuuksia tämä tuo mukanaan. Eri organisaatioiden kulttuurien kohtaaminen voi synnyttää haasteita mutta myös mahdollisuuksia kehittää toimintaa.

Organisaatiokulttuurin perusolettamuksiin kuuluu Harisalon (2008, s.267–268) mukaan suhde ympäristöön, ihmissuhteen olemuksen luonne, inhimillisen toiminnan luonne, sosiaalisten suhteiden luonne sekä ajan, paikan ja todellisuuden luonne. Nämä perusolettamukset muodostavat ajattelun, käyttäytymisen ja valintojen perustan. Perusolettamukset ovat organisaatiokulttuurissa niin syvälle rakentuneita, että niitä pidetään vaikeana tunnistaa ja nimetä.

Perusolettamusten lisäksi organisaatiokulttuuri rakentuu myös arvojen, perspektiivin ja konkreettisten tulosten ympärille (Harisalo, 2008, s. 268). Arvot ovat valittuja linjoja, joihin päätöksiä voidaan pohjata sen mukaan, mitä asioita organisaatiossa halutaan nostaa tärkeiksi. Perspektiivejä ovat organisaatiossa vallitsevat normit, säännöt ja vaatimukset (Harisalo, 2008, s. 169). Nämä perspektiivit ohjaavat työntekijöiden toimintaa ja käyttäytymistä työyhteisössä. Normit ovat usein kirjoittamattomia käytäntöjä ja odotuksia, jotka muokkaavat arkea ja ihmisten välistä vuorovaikutusta. Säännöt puolestaan ovat virallisia määräyksiä ja ohjeita, joita on noudatettava ja jotka luovat selkeät raamit toiminnalle. Lastensuojelun Keskusliiton johtaja asiantuntija Hyvärinen ja sosiaalityön professori Pösö (2018, s. 12) kuvaavat lastensuojelulain

luovan raameja siihen, mitä sosiaalityöntekijän pitää tehdä ja mitä ei saa tehdä, mutta organisaatio ja sen toimintatavat ja palvelujärjestelmä luovat raamit sille, mitä on mahdollista tehdä. Vaatimukset puolestaan asettavat tavoitteet ja odotukset suoritustasolle ja toiminnan laadulle, joita organisaation jäseniltä odotetaan. Perspektiivit voivat olla joko kirjoitetussa muodossa osana organisaation kulttuuria tai kirjoittamattomia (Harisalo, 2008, s. 269).

Johtamisella on osittaista vaikutusta organisaatiokulttuurin luonteeseen ja kehitykseen. Tässä tutkimuksessa en keskity syvällisemmin johtamiskulttuureihin tai johtamiseen, vaikka organisaatiokulttuuri sisältää myös johtamista. Organisaatiossa kulttuuri voidaan nähdä johtamisen tuloksena (Harisalo, 2008, s. 273). Onnistunut johtaminen vähentää vastakkainasettelua ja vahvistaa työntekijöiden motivaatiota tehtävien suorittamisessa. Toimiva organisaatiokulttuuri tukee työntekijöiden yhteisymmärrystä, ja näin ollen he työskentelevät yhtenäisesti samaan suuntaan (Harisalo, 2008, s. 273).

Organisaatioiden sisäisen kulttuurin lisäksi tutkimukseni keskittyy moniammatillisuuteen, jossa kaksi tai useampaa organisaatiokulttuuria kohtaavat. Moniammatillisuuden onnistumisen kannalta on tärkeää poistaa esteitä moniammatilliseen yhteistyöhön liittyen. Flick ja Paavilainen (2016, s. 100) käsittelevät moniammatillisuutta sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelukenttää ja sen haasteita. Heidän mukaansa esteitä poistetaan moniammatillisen yhteistyön prosessista hyvällä johtamisella, yhteisesti laadituilla toimintaohjeilla, vastavuoroisella tiedon vaihtamisella sekä tiedon yhteen kokoamisella. Toimiakseen mahdollisimman mutkattomasti, moniammatillinen yhteistyö vaatii tuntemusta yhteistyötahojen toiminnasta (Saastamoinen, 2016, s. 60). Yhteistyö ei kuitenkaan rakennu yksin kahden organisaation omille toimintatavoille, vaan yhteistyöstä täytyy sopia käytäntöjä. Kun kehitetään yhteistyötä ammatillisten tahojen välillä, voidaan keskittyä rakenteiden muutokseen, mutta yhtäältä voidaan keskittyä asenne- ja kulttuurimuutokseen (Saastamoinen, 2016, s. 60). Asenne- ja kulttuurimuutokset tapahtuvat usein hitaasti, huomaamattomasti, ja se voi olla vaativaa, mutta Harisalon (2008) mukaan kulttuurin muuttaminen on kuitenkin mahdollista.

Yhteistyötä eri organisaatioiden välillä voidaan ajatella verkostona, joka luodaan organisaatioiden välille, jotta voidaan tehdä yhteistyötä. Verkostoitumiseen voi olla monta erilaista taustasyitä, esimerkiksi tiedon, taitojen tai voimavarojen jakaminen (Harisalo, 2008, ss. 255–256). Lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välinen yhteistyö ei ole ainoastaan itse päätettyä verkostoitumista, vaan yhteistyötä sanellaan myös laissa. Lastensuojelulain 12 § (417/2007)

velvoittaa, että lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma lastensuojelussa sisältää ”yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä”. Sosiaali- ja terveysministeriön nettisivuilla kerrotaan varhaiskasvatuksen olevan sosiaali- ja terveysministeriön määrittelemänä kunnallinen palvelu lapsille (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2025).

3.2 Moniammatillisen yhteistyön mallit

Moniammatillinen tiimi muodostuu eri ammattiryhmien edustajista, jotka työskentelevät yhteisen tavoitteen eteen joko samassa organisaatiossa tai tiiviissä työyhteistyössä. Tällainen rakenne mahdollistaa tiiviin vuorovaikutuksen ja päivittäisen yhteistyön sekä luo pohjan jaetulle vastuulle tiimin yhteisistä tavoitteista. Yhteinen organisaatiokulttuuri ja selkeä roolitus auttavat tiimin jäseniä ymmärtämään sekä omat että toisten asiantuntijoiden tehtävät ja vastuut.

Moniammatillinen yhteistyö organisaatioiden välillä sen sijaan tapahtuu eri ammattiryhmien välillä, kun he toimivat omien organisaatioidensa puitteissa ja yhdistävät omaa erityisosaamistaan yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Tämä yhteistyö voi olla luonteeltaan projektipohjaista tai tilannekohtaisesti määriteltyä. Toimiva organisaatioiden välinen moniammatillinen yhteistyö vaatii tehokasta tiedon jakamista ja koordinointia organisaatioiden välillä. Eri ammattiryhmien välisen yhteistyön onnistuminen riippuu luottamuksesta, vastavuoroisuudesta, tavoitteiden yhdenmukaisuudesta sekä avoimesta asenteesta ja resurssien hallinnasta, koska osallistujilla ei välttämättä ole samoja toimintatapoja tai organisaatiokulttuuria (Mökkönen ym., 2022. s. 234).

Moniammatillinen tiimi ja moniammatillinen yhteistyö organisaatioiden välillä on oleellista erottaa toisistaan, sillä tämä tutkimus tarkastelee moniammatillisuutta yhteistyön kautta, jota tehdään eri organisaatioista käsin, varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä. Tämän tutkimuksen kannalta moniammatillisen yhteistyön toimivuus organisaatioiden välillä on olennainen näkökulma, sillä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välinen yhteistyö edellyttää yhteistä tilaa, jossa näkökulmat voivat kohdata. Yhteistyön laatu vaikuttaa siihen, miten varhaiskasvatuksen ammattilaiset kokevat roolinsa yhteistyössä lapsen edun turvaajina. Tutkimuksessa tarkastellaan, millaisia käytännön haasteita ja mahdollisuuksia varhaiskasvatuksen työntekijät kohtaavat osallistuessaan moniammatilliseen yhteistyöhön lastensuojelun kanssa.

Moniammatillinen työskentely ei ole itsestään selvästi aina toimivin ratkaisu, kuten Mönkkönen ym. (2019, s. 145) muistuttavat. Liian suuret verkostot tai laajat työryhmät voivat johtaa tilanteisiin, joissa byrokratia kasvaa ja yhteistyö vaikeutuu. Tämä havainto korostaa sitä, että moniammatillinen yhteistyö vaatii selkeitä rakenteita ja yhteistä ymmärrystä osapuolten rooleista ja tavoitteista. Kiire ja ajan puute voivat estää todellisen vuorovaikutuksen ja asiantuntijuuden hyödyntämisen, mikä on varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyössä keskeinen haaste. Mönkkönen ym. (2019) painottavat, että moniammatillinen työ ei toimi ilman siihen tarvittavaa riittävää aikaa, sillä kiireessä ei asiakkaan todellinen tarve ja asiantuntijoiden ajatus avaudu. Näkökulma on olennainen myös tämän tutkimuksen kannalta, sillä se auttaa ymmärtämään, miksi varhaiskasvatuksen ammattilaiset voivat kokea moniammatillisen yhteistyön kuormittavaksi tai tehottomaksi ilman riittäviä rakenteita ja resursseja.

Tässä tutkimuksessa käytetään aineiston viitekehyksenä kahta moniammatillisen yhteistyön mallia: *Model of Interprofessional Collaboration* (MIC) ja *Four Dimensional Model of Interprofessional Collaboration*. Kumpikin malli tarkastelee moniammatillista yhteistyötä, mutta ne eroavat toisistaan lähestymistapojensa ja painotustensa osalta. Muun muassa johtaminen ja protokollat nostetaan esille ainoastaan *Four Dimensional Model of Interprofessional Collaboration* -mallissa, ja vaikei tutkimukseni varsinaisesti tarkastele johtamista tai protokollia, ei niitä voida täysin sivuuttaa. Kahden eri organisaation välillä tapahtuvaa yhteistyötä tarkastellessa johtamisen ja protokollien vaikutus täytyy huomioida. Lisäksi näiden kahden mallin yhdistäminen mahdollistaa moniulotteisemman analyysin varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyökäytäntöjen näkökulmasta.

3.2.1 MIC – Model of Interprofessional Collaboration

Sosiaalityön professori ja tutkija Laura Bronstein (2018) käsittelee kirjassaan moniammatillista yhteistyötä ja siihen liittyviä malleja ja on luonut moniammatillisen yhteistyömallin MIC (*Model of Interprofessional Collaboration*), johon peilaan tutkimuksessani varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyötä. MIC:in perusajatuksena on edistää tehokasta yhteistyötä eri ammattiryhmien välillä, kuten sosiaalityöntekijöiden, lääkäreiden ja opettajien, jotta asiakkaat saavat parasta mahdollista palvelua. Moniammatillisen yhteistyön tehottomuus tai sen puutteellisuus sekä työntekijöiden asenteet ovat tekijöitä, jotka vaikeuttavat arkaluontoisiin perhetilanteisiin varhaista puuttumista (Flinck & Paavilainen, 2016, s. 92).

MIC-malli koostuu viidestä keskeisestä osa-alueesta, joita ovat vastavuoroisuus eri ammattikuntien välillä eli keskinäinen riippuvuus, uusien ammatillisten toimintojen kehittäminen, joustavuus, yhteinen vastuu tavoitteista ja yhteistyöprosessin arviointi. Seuraavaksi tarkastellaan lähemmin näitä viittä edellä mainittua osa-aluetta moniammatillisessa yhteistyössä.

Vastavuoroisuus eri ammattikuntien välillä on keskeinen osa ammattilaisten välistä yhteistyötä. Sosiaalityöntekijät ja heidän kanssaan yhteistyötä tekevät tahot harjoittavat vastavuoroisuutta, kun he nojaavat toistensa tietoon ja tukeen saavuttaakseen yhteiset tavoitteet ja suorittaakseen tehtävänsä (Bronstein ym., 2018, s. 25). Viranomaistenvälisessä yhteistyössä on tärkeää, ettei kenellekään jää epäselväksi oma toiminta-alue ja toimintavastuu. Viranomaisen ja muiden toimijoiden välisessä yhteistyössä täytyy viranomaisen olla tietoinen yhteistyökumppaninsa toiminnasta ja toimintamahdollisuuksista (Saastamoinen, 2016, s. 60). Jotta vastavuoroisuus voi onnistuneesti toteutua, on siis olennaista ymmärtää sekä oma ammatillinen rooli että muiden yhteistyön jäsenten roolit eli ymmärtää keskinäinen riippuvuus moniammatillisen ryhmän jäsenten välillä. Näin ollen jokaisen osaamista voidaan hyödyntää tehokkaasti. Hyvässä yhteistyössä arvostetaan toisten erityisosaamista, hyödynnetään sitä parhaalla mahdollisella tavalla ja tehdään asianmukaista ohjaamista (Bronstein ym., 2018, s. 25).

Uudet ammatilliset toiminnot tarkoittavat ammattilaisten yhteistyössä luotuja uusia lähestymistapoja tai strategioita. Näitä uusia toimintoja syntyy käytännöstä ja usein odottamatta silloin, kun moniammatillinen yhteistyö on korkealaatuista (Bronstein ym., 2018, s. 25). Kysely, joka varhaiskasvatuksen työntekijöille toteutettiin, sisälsi kysymyksiä lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välisestä yhteistyöstä: mikä toimii ja mikä on haastavaa. Näitä kysymyksiä analysoidessa tarkastellaan, onko varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välille syntynyt ammatillisia toimintoja, jotka helpottavat yhteistyötä.

Joustavuudella tässä yhteydessä tarkoitetaan ammatillisten roolien joustavuutta. Jokaisella ammatilla ja ammattilaisella on oma erityisosaamisensa ja roolinsa. Pieni roolien sekoittuminen, kun sitä käytetään strategisesti ja harkitusti, ilmentää Bronsteinin ym. (2018) mukaan korkeatasoista yhteistyötä. Sekava ja pirstaloitunut palvelujärjestelmä puolestaan hidastaa palveluihin pääsyä ja avun saamista (Saastamoinen, 2016, s. 61). Perheiden näkökulmasta pirstaloitunut palvelujärjestelmä saattaa herkästi näyttää siltä, että heitä pompotellaan palvelusta toiseen ilman konkreettisen avun saamista. Ammatillisten roolien joustavuus pirstaloituneen palvelujärjestelmän näkökulmasta auttaa yhteistyössä olevien ammattiryhmien mahdollisuuksia

avata asiakkaana olevalle perheelle sen palvelun sisältöä, johon heitä ollaan ohjaamassa. Jos ammattihenkilö on sisäistänyt yhteistyökumppaneidensa työtä, pystyy hän tarjoamaan perheelle enemmän tietoa aikaisessa vaiheessa.

Kaikkien yhteistyössä mukana olevien ammattilaisten tulisi osallistua tavoitteiden asettamiseen, toteuttamiseen ja arviointiin (Bronstein ym., 2018, s. 26). Korkealaatuista moniammatillista yhteistyötä toteutettaessa **vastuu tavoitteista** on yhteinen. Lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välisessä yhteistyössä selkeimmät yhteiset tavoitteet ovat lapsen suojelu ja perheen tukeminen. Saastamoinen (2016, s. 57) kuvaa toimivan ja saumattoman yhteistyön toimijoiden välillä olevan onnistuneen lapsen suojelun menestystekijä. Lastensuojelussa ja varhaiskasvatuksessa tehdään perheiden kanssa jatkuvasti aktiivista yhteistyötä. Näin ollen ammattilaisten lisäksi myös asiakkaat ja perheenjäsenet osallistuvat tavoitteiden määrittelyyn, toteutukseen ja arviointiin (Bronstein ym., 2018, s. 26).

Yhteistyön vahvistaminen vaatii ammattilaisten välisen yhteistyön reflektointia, ja reflektointin tulisi olla harkittua ja toistuvaa (Bronstein ym., 2018, s. 27). Bronsteinin ym. (2018) mukaan yhteistyökumppaneiden kyky käydä keskustelua omasta toiminnastaan ja yhteistyökumppaneiden välisestä vuorovaikutuksesta korreloi vahvojen yhteistyösuhteiden kanssa. **Yhteistyöprosessin arviointia** voi tapahtua suunnitellusti esimerkiksi tiimikokouksissa, mutta arviointia voi toteuttaa myös spontaanisti keskusteluissa.

Bronsteinin (2018) moniammatillisen yhteistyön malli (MIC) tarjoaa hyvän lähtökohdan tarkastella lastensuojelun ja muiden ammattiryhmien välistä yhteistyötä. Lastensuojelun yhteistyökumppaneina toimivat varhaiskasvattajat, opettajat, terveydenhuollon ammattilaiset ja muut yhteistyökumppanit. Perheiden tilanteet ovat usein moninaisia. Korkealaatuista yhteistyötä ja kaikkien osapuolten osaamisen hyödyntämistä tarvitaan, jotta oikeanlaista ja oikea-aikaista tukea osataan perheelle tarjota. MIC-mallin viiden osa-alueen näkökulmasta voimme tarkastella useita tärkeitä pohdinnan paikkoja, kun sitä sovelletaan lastensuojelun moniammatillisen yhteistyön kontekstiin. MIC-malli tarjoaa rakenteellisen näkökulman moniammatilliseen yhteistyöhön ja auttaa jäsentämään eri toimijoiden rooleja, vastuita ja yhteistyön dynamiikkaa. Se mahdollistaa tutkimuksen kyselyaineiston jäsentämisen systemaattisesti ja auttaa tunnistamaan yhteistyön vahvuuksia sekä kehittämiskohteita. MIC-mallin avulla voidaan analysoida yhteistyön eri tasoja, mikä tekee MIC-mallista keskeisen työkalun tutkimuksen analyysissä ja sen tulosten jäsentämisessä.

3.2.2 Four Dimensional Model of Interprofessional Collaboration -malli

Tämän tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä hyödynnän Bronsteinin (2018) *Model of Interprofessional Collaboration* (MIC) -mallia, koska se tarjoaa rakenteellisen ja selkeän viitekehyksen moniammatillisen yhteistyön keskeisten osa-alueiden tarkasteluun varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun kontekstissa. MIC-malli soveltuu erityisesti kuvaamaan yksilö- ja tiimitason vuorovaikutusta, joka on olennainen osa varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemuksesta lastensuojeluyhteistyössä.

Laajentaakseni näkökulmaa otan mukaan myös professori Danielle D'Amourin (2008) *Four Dimensional Model of Interprofessional Collaboration* -mallin. Tämä malli tuo esiin moniammatillisen yhteistyön organisatorisia ulottuvuuksia, kuten hallintoa, johtamista, protokollia ja menettelytapoja, jotka vaikuttavat yhteistyön sujuvuuteen, mutta jotka eivät nouse esiin MIC-mallissa. D'Amourin malli täydentää siten MIC-mallia tarjoamalla välineitä ymmärtää myös rakenteellisia haasteita ja mahdollisuuksia moniammatillisessa yhteistyössä. Mallien yhdistäminen mahdollistaa moniulotteisen tarkastelun, jossa huomioidaan sekä yksilöiden väliset suhteet että organisaatioiden rakenteet. Molemmat näistä ovat keskeisiä tutkimukseni asetelman kannalta. D'Amourin moniammatillisen yhteistyön mallin mukaan yhteistyötä voidaan analysoida neljän ulottuvuuden kautta. Kaksi ulottuvuutta liittyvät yksilöiden välisiin suhteisiin ja kaksi organisaation rakenteeseen, joka vaikuttaa kollektiiviseen toimintaan (D'Amour, 2008, s. 2). Nämä neljä ulottuvuutta ovat toisiinsa yhteydessä ja vaikuttavat toisiinsa. Yhteistyössä vaikuttaa ammattilaisten halu yhteistyön avulla tarjota asiakkaalle parempaa apua. Samalla jokaisella ammattiryhmällä on omat lähtökohtansa ja mielipiteensä, ja he haluavat säilyttää mahdollisuuden itsenäiseen toimintaan (D'Amour, 2008, s. 2).

Four Dimensional Model of Interprofessional Collaboration -mallin (D'Amour, 2008, s. 2) neljä ulottuvuutta ovat:

1. Yhteiset tavoitteet ja visio, joka viittaa tiimin yhteisiin tavoitteisiin ja erilaisten motiivien sekä odotusten tunnistamiseen. Yhteiseen tavoitteeseen ja visioon kiteytyy moniammatillisessa yhteistyössä asiakaslähtöinen orientoituminen.
2. Sisäistäminen, joka korostaa ammattilaisten tietoisuutta toistensa keskinäisistä riippuvuuksista ja niiden hallinnan tärkeydestä, mikä edistää yhteenkuuluvuuden tunnetta ja keskinäistä luottamusta.

3. Virallistaminen, joka viittaa dokumentoituihin menettelyihin ja käytäntöihin, jotka selkeyttävät työntekijöiden odotuksia ja vastuita. Virallistamiseen kuuluu myös informaation kulku ja vaihto.
4. Hallinto eli johtaminen, jonka tavoitteena on tukea yhteistyötä tarjoamalla ammattilaisille suuntaa ja tukea yhteistyön toteuttamisessa.

3.3 Arnkil – huolen vyöhykkeet

Moniammatillisen yhteistyön mallien ohella on tärkeää tarkastella myös niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat ammattilaisten huolen heräämiseen ja yhteistyön käynnistymiseen käytännön tilanteissa. Yksi keskeinen näkökulma tähän on Arnkilin (2005) esittämä huolen vyöhykemalli, joka auttaa ymmärtämään, miten ammattilaiset eri organisaatioista hahmottavat huolta lapsen tilanteesta ja miten tämä vaikuttaa moniammatilliseen yhteistyöhön. Arnkilin (2005) artikkelissa käsitellään huolen vyöhykkeitä ja huolen tulkintojen vaihtelua. Artikkelin mukaan Arnkil oli huomannut eri ammattilaisilla olleen hyvin erilaisia näkemyksiä siitä, miten lastensuojelutilanteissa tulisi toimia. Osa piti toimia liian hitaina, kun taas osa liian järeinä ja varhaisina. Lastensuojeluilmoitus nähtiin joko alkupisteenä asioiden selvittelylle tai kiireellisenä toimintakehotuksena. Ratkaisuna Arnkil ja Eriksson (2005) kehittivät työkalun, joka auttaa ammattilaisia kommunikoimaan ja jäsentämään huoliaan subjektiivisesti ilman yhtenäisiä kriteereitä, koska tilanteet avautuvat aina yksilön omasta näkökulmasta. Esitetty malli kuvaa huolen vyöhykkeitä, jotka vaihtelevat "ei lainkaan huolta" -tilanteista "suurten huolten" alueisiin. Vyöhykkeillä havainnollistetaan työntekijän kokemus huolesta ja toimintamahdollisuuksista. Suuren huolen tilanteissa työntekijän verkosto-orientaatio kasvaa (Arnkil, 2005, s. 165), jolloin korostuu eri organisaatioiden ja ammattiryhmien saumaton yhteistyö. Arnkilin huolen vyöhykemalli ja Bronsteinin MIC-malli (*Model of Interprofessional Collaboration*) täydentävät toisiaan moniammatillisessa yhteistyössä, sillä molemmat keskittyvät yhteistyön laadun parantamiseen ja eri toimijoiden välisten suhteiden vahvistamiseen. Huolen vyöhykkeet tukevat MIC-mallissa esiintyvää vastavuoroisuutta auttamalla ammattilaisia ymmärtämään toistensa näkökulmia. Kun eri ammattiryhmät ymmärtävät, miten huoli jakautuu ja mitä toimenpiteitä muut pitävät tarpeellisina, keskinäinen riippuvuus korostuu. Tällöin voidaan myös välttää väärinkäsityksiä ja parantaa päätöksenteon laatua ja näin ollen vahvistaa yhteistyön perustaa.

Moniammatillisen yhteistyön mallien rinnalla on tärkeää tarkastella myös huolen syntymistä ja käsittelyä varhaiskasvatuksen arjessa. Arnkilin (2005) kehittämä huolen vyöhykemalli tarjoaa tähän keskeisen viitekehysten. Huolen vyöhykkeet auttavat luomaan yhteistä ymmärrystä erilaisten näkökulmien välillä. Vyöhykeajattelu tekee näkyväksi yksilölliset ja subjektiiviset huolen tasot ja niiden vaikutukset toimintaan. Se auttaa ymmärtämään, miten varhaiskasvatuksen työntekijöiden subjektiivinen huoli lapsen tilanteesta muotoutuu ja kuinka se ohjaa heidän toimintaansa yhteistyössä lastensuojelun kanssa.

Huolen vyöhykkeiden mallin tarkoitus on myös kuvata, kuinka subjektiivinen huoli määrittyy työntekijän kokemuksesta omista mahdollisuuksistaan vaikuttaa tilanteeseen. Huoli voi vaihdella jopa saman yksikön työntekijöiden kesken, mikä korostaa subjektiivisuuden merkitystä (Arnkil, 2005, s. 165). Huolen vyöhykemallin avulla voidaan jäsentää työntekijän kokemaa huolen tasoa asteikolla lievästä huolesta vakavaan huoleen. Tutkimusaineiston perusteella varhaiskasvatuksen ammattilaiset käyvät herännyttä huolta läpi työyhteisönsä sisällä, esihenkilöiden kanssa ja usein myös lastensuojelun konsultaation kautta ennen mahdollisen ilmoituksen tekemistä. Tämä ilmentää verkostoon orientoitumista silloin, kun huoli kasvaa, kuten Arnkilin malli kuvaa (2005, s. 165). Erityisesti tilanteissa, joissa työntekijät kokivat epävarmuutta joko huolen vakavuudesta tai lastensuojelun toimintatavoista, huolen vyöhykemalli tarjoaa tavan ymmärtää, miksi tukea ja arviota haettiin aktiivisesti verkostosta.

Tässä tutkimuksessa hyödynnän huolen vyöhykemallia analyysin työkaluna, jonka avulla voidaan tarkastella, miten varhaiskasvatuksen työntekijät kuvaavat huolen tunnistamista ja käsittelyä eri vaiheissa prosessia. Malli auttaa ymmärtämään, miksi työntekijät eivät aina siirry suoraan lastensuojeluilmoituksen tekemiseen vaan pyrkivät ensin arvioimaan huolen tasoa ja mahdollisuuksia ratkaista tilanne yhteistyössä perheen tai muun verkoston kanssa. Huolen vyöhykkeet toimivat siten siltana työntekijän subjektiivisen kokemuksen ja moniammatillisen yhteistyön välillä ja auttavat syventämään ymmärrystä siitä, miten varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyö rakentuu nimenomaan huolen käsittelyn kautta.

4 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa kuvataan tutkimuksen toteutuksen keskeiset vaiheet, kuten tutkimusmenetelmät ja tutkimusaineiston kokoaminen. Lisäksi esitellään tutkimuskysymykset ja tarkastellaan tutkimuksen kohderyhmää sekä aineistonkeruun prosessia. Luvun tavoitteena on tuoda esiin, millaisiin valintoihin tutkimuksen rakentaminen perustuu ja miten ne tukevat tutkimuskysymyksiin vastaamista.

4.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni toteutetaan laadullisena tutkimuksena. Professori Juha Hakalan (2024) mukaan laadullisen tutkimuksen yksi tavoitteista on nostaa esille tutkittavien esille tuomia näkökulmia ja niiden näkökulmien tunnustaminen. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on antaa ääni tutkittaville, ja heidän kokemuksensa nähdään tärkeinä. Tutkimuksessani laadullisen tutkimuksen piirteitä ovat kyselyn avoimet kysymykset, jotka tuottavat aineiston tekstimuodossa. Näin ollen analysoitava aineisto on tekstin analysointia. Tutkimuksen tarkoitus on keskittyä tutkimaan vastausten syvällisempää kontekstia, minkä takia otos on satunnaisesti valittu. Määrälliseen tutkimukseen kyseinen otos olisikin liian suppea.

Laadullisen tutkimuksen aineistoa analysoin sisällönanalyysinä. Sisällönanalyysia voidaan käyttää aineiston analyysimenetelmänä muun muassa inhimillisen vuorovaikutuksen tutkimisessa, ihmisten kokemusten kuvaamisessa, käsitysten kuvaamisessa tai elämäntapojen kuvaamisessa. Tässä tutkimuksessa keskitytään tiettyjen ammattiryhmien, varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemuksiin (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 15).

Sisällönanalyysi toimii menetelmänä analyysivaiheessa. Laadullisen sisällönanalyysin avulla aineistosta pyritään tunnistamaan toistuvia teemoja, jotka kuvaavat varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyössä keskinäisiä ulottuvuuksia. Varhaiskasvatuksen työntekijöille tehdyn kyselyn (liite 5) vastauksia tarkastellaan tutkimuksessa fenomenologisesta tutkimusstrategiasta käsin. Hakalan (2024) mukaan fenomenologisessa tutkimuksessa keskitytään tarkemmin tarkastelemaan ihmisen tai ihmisten kokemuksia tai ymmärrystä tutkittavasta asiasta.

4.2 Tutkimusaineiston kohderyhmä

Tämän tutkimuksen kohteena on varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun moniammatillinen yhteistyö sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisten toiminta tilanteissa, joissa lapsen hyvinvoinnista herää huoli. Tutkimuksessa tarkastellaan erityisesti lastensuojeluilmoitusten tekemisen käytäntöjä ja yhteistyötä lastensuojelun kanssa osana varhaiskasvatuksen arkea. Tutkimusaineisto koostuu varhaiskasvatuksen ammattilaisten vastauksista laadulliseen kyselyyn, jonka avulla kerättiin tietoa heidän kokemuksistaan, näkemyksistään ja toimintakäytännöistään liittyen tutkimuksen kohteena olevaan ilmiöön. Ammatilliset toimivat tässä tutkimuksessa tiedon tuottajina, joiden kautta saadaan näkökulmaa varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun moniammatillisen yhteistyön nykytilaan ja kehittämistarpeisiin.

Tutkimusaineiston kyselyn vastaajiksi valikoitui varhaiskasvatuksessa työskentelevät ammatilliset johdannossa esittelemäni lastensuojelu- ja perhesosiaalityön katsauksen tilastojen perusteella. Katsauksen tilastoja vertaillen nousi esille, että lastensuojeluilmoitusten määrissä on eroja vuositasolla varhaiskasvatuksen ja opetuksen välillä. Varhaiskasvatusta ja koulun opetusta on mielekästä vertailla, koska molemmat alat työskentelevät päivittäin läheisesti lasten ja perheiden kanssa, eikä asiakaskunta vaihdu jatkuvasti, kuten esimerkiksi terveydenhuollossa. Lisäksi sekä varhaiskasvattajat että opettajat ovat lain mukaan velvollisia tekemään lastensuojeluilmoituksen, mikäli huoli lapsesta tai perheen tilanteesta nousee esiin. Havainto lastensuojeluilmoitusten määrien eroissa herätti kiinnostukseni tarkastella tarkemmin varhaiskasvatuksen kontekstia ja sitä, miten varhaiskasvatuksen ammatilliset kokevat lastensuojeluilmoitusten tekemisen osana työtään sekä millaisena he näkevät yhteistyön lastensuojelun kanssa. Tutkimuksen tehtävänä on syventyä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun moniammatillisen yhteistyön käytäntöihin työntekijöiden kokemusten kautta. Tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää, millaisia haasteita ja mahdollisuuksia varhaiskasvatuksen työntekijät kohtaavat lastensuojeluilmoitusten tekemisessä sekä yhteistyössä lastensuojelun kanssa, ja kuinka lapsen hyvinvoinnista heräävää huolta käsitellään varhaiskasvatuksen arjessa.

Tutkimusaineisto muodostuu varhaiskasvatuksessa työskentelevien ammattilaisten vastauksista lähettämäni kyselyyn (liite 5). Kysely on jaettu kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa kysyttiin lastensuojeluilmoitusten tekemisestä ja niihin liittyvistä kokemuksista, toisessa osassa ohjeistuksesta ja menettelytavoista liittyen lastensuojeluilmoitukseen. Kolmannessa osassa kysyttiin lastensuojelun kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

Tämän tutkimuksen aineisto tarjoaa mahdollisuuden kurkistaa varhaiskasvatuksen ja sosiaalityön rajapintaan, erityisesti lastensuojeluilmoitusten ja moniammatillisen yhteistyön kontekstissa. Aineiston avulla voidaan syventyä siihen, millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on lastensuojeluilmoitusten tekemisestä ja yhteistyöstä sosiaalityön kanssa. Se tuo esiin havaintoja siitä, miten varhaiskasvatuksessa tunnustetaan ja käsitellään huolta lapsen hyvinvoinnista sekä siitä, millaiset tekijät vaikuttavat päätökseen tehdä lastensuojeluilmoitus. Tutkimusaineisto antaa mahdollisuuden tarkastella, kuinka varhaiskasvatuksen ja sosiaalityön välinen yhteistyö rakentuu käytännön tasolla ja millaisia haasteita tai mahdollisuuksia varhaiskasvatuksen työntekijät näkevät yhteistyön toteutumisessa.

Lastensuojeluilmoitukset ja niiden tekeminen ovat merkittävä osa varhaiskasvatuksen ammattilaisten vastuuta, sillä he ovat usein ensimmäisiä, jotka havaitsevat lapsen tai perheen tuen tarpeen. Varhaiskasvattajat ovat usein lapsen ja perheen arjen lähikontaktissa, ja heillä on erityinen asema havaitessaan mahdollisia merkkejä lasten tuen tarpeesta. Tämä tekee lastensuojeluilmoitusten tekemisestä ja yhteistyöstä lastensuojelun kanssa olennaisen osan varhaiskasvatuksen tehtäväkenttää.

Varhaiskasvatuksen ammattilaisten lakisääteinen velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus silloin, kun heillä herää huoli lapsen hyvinvoinnista, asettaa heidät tärkeään rooliin lasten suojelussa ja varhaisessa puuttumisessa. Yhteistyö lastensuojelun kanssa vaatii lisäksi sujuvaa vuorovaikutusta ja selkeitä toimintamalleja, jotta ilmoitukset ja niiden pohjalta tehtävät toimet palvelevat parhaalla mahdollisella tavalla lapsen etua.

Tutkimuskysymys 1. Mitä varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemukset lastensuojeluilmoituksista ja yhteistyöstä lastensuojelun kanssa kertovat moniammatillisen yhteistyön mahdollisuuksista? Ensimmäinen tutkimuskysymys pyrkii selvittämään, millaisia kokemuksia ja näkemyksiä varhaiskasvatuksen työntekijöillä on lastensuojeluilmoitusten tekemisestä sekä siitä, miten yhteistyö lastensuojelun kanssa toimii käytännössä. Kysymyksen avulla pyritään tunnistamaan tekijöitä, jotka edistävät tai vaikeuttavat moniammatillisen yhteistyön toteutumista varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä.

Tutkimuskysymys 2. Kuinka varhaiskasvatuksessa käsitellään työssä nousevaa huolta lapsesta? Toinen tutkimuskysymys pyrkii selvittämään, kuinka varhaiskasvatuksen työntekijät kuvaavat mahdollisia huolia lapsiin liittyen, miten he toimivat huolen herätessä sekä kuinka

työntekijöitä ohjeistetaan varhaiskasvatuksen yksikön toimesta toimimaan tilanteissa, joissa huoli lapsesta on herännyt. Näiden kysymysten kautta pyritään syventämään ymmärrystä varhaiskasvatuksen työntekijöiden roolista lapsen suojelussa ja heidän kohtaamistaan haasteista yhteistyössä lastensuojelun kanssa.

4.3 Tutkimusaineiston kerääminen

Aineistoa tutkimukseeni keräsin Redcap-kyselyllä sähköpostitse varhaiskasvatuksen työntekijöiltä, lastenhoitajilta ja varhaiskasvatuksen opettajilta. Redcap toimii Helsingin yliopiston työkaluna, sillä se soveltuu arkaluontoisen aineiston keräämiseen ja hallintaan. Redcap on luotu Vanderbilt Universityssä vuonna 2004 tutkimusdatan keräämiseen verkkolomakkeilla (Virolainen, 2021).

Kyselyni on osittain strukturoitu, eli se sisältää avoimia ja suljettuja kysymyksiä (liite 5). Sähköposti lähetettiin yhteensä noin 30 päiväkodin johtajalle, joiden sähköpostit valitsin satunnaisesti Helsingin kaupungin palvelukartasta. Sähköposti sisälsi pienen esittelyn tutkimuksesta sekä linkin kyselyyn. Kyselyn alussa esitetään huomio, ettei vastauskenttiin tule kirjoittaa kenenkään (ei myöskään omia) tunnistetietoja, ja siinä pyydetään olemaan nimeämättä omaa varhaiskasvatusyksikköä, kollegoja tai esihenkilöä. Mikäli jokin vastaus sisältää minikäänlaisia tunnistetietoja, ei niitä sisällytetä tutkimuksen aineistoon. Kysely sisälsi kysymyksiä liittyen varhaiskasvatuksen työntekijöiden saamiin ohjeistuksiin lastensuojeluilmoituksen tekemisestä, ajatuksia lastensuojeluilmoituksista ja yhteistyöstä lastensuojelun kanssa (liite 5).

5 Tutkimusaineiston kuvaus ja analyysi

Kyselyyn vastaajia oli yhteensä 21 kappaletta. Alla olevat taulukot esittelevät tutkimukseen osallistuneiden varhaiskasvatuksen ammattilaisten taustatietoja liittyen työkokemukseen ja koulutukseen. Näiden tietojen esittäminen auttaa hahmottamaan vastaajajoukon moninaisuutta ja ammatillista taustaa, mikä on keskeistä tutkimuksen luotettavuuden ja aineiston kontekstualisoinnin kannalta.

Työkokemus varhaiskasvatuksessa Helsingissä

Työkokemus	Määrä (hlö)
Alle 2 vuotta	2
2-4 vuotta	4
Yli 4 vuotta	15

Koulutustausta

Koulutustausta	Määrä (hlö)
Varhaiskasvatuksen yliopistotutkinto	6
Sosionomi	4
Lähihoitaja	4
Lastenhoitaja / Päivähoitaja	3
Muu koulutus (esim. YAMK, musiikinopettaja)	4

Lastensuojeluilmoituksiin liittyvät kysymykset paljastavat, että 11 (52,4 %) vastaajaa on tehnyt varhaiskasvatustyössään lastensuojeluilmoituksen ja 17 (81 %) on ainakin pohtinut sellaisen tekemistä. Tutkimusaineiston valossa voidaan todeta, että lapsen hyvinvoinnin ja turvallisuuden arviointi näyttäytyy tärkeänä osana varhaiskasvatusalan ammattilaisten työtä. On kuitenkin huomioitava, että vastaajamäärä on suhteellisen pieni, ja on mahdollista, että kyselyyn ovat vastanneet erityisesti ne ammattilaiset, joille aihe on ollut henkilökohtaisesti merkityksellinen tai jotka ovat kohdanneet aihepiiriin liittyviä tilanteita työssään. Tämä asettaa rajoja yleistettävyydelle ja vahvistaa tarvetta keskittyä aineiston laadulliseen ja teoreettiseen tulkitaan yksittäisten prosentiosuuksien sijaan.

Keskeisiä ilmoitusten perusteita olivat lapsen kaltoinkohtelun epäily, laiminlyönti, vanhempien jaksamisongelmat, perheen elämänhallinnan vaikeudet, vanhempien päihteidenkäyttö tai mielenterveysongelmat. Lisäksi 16 vastaajaa on saanut työpaikallaan ohjeistusta siitä, kuinka toimia, jos herää huoli lapsesta, mutta viisi ilmoitti, ettei ole saanut tällaista ohjeistusta. Tämä viittaa siihen, että selkeää opastusta ja tukea tarvitaan edelleen, jotta kaikki varhaiskasvatuksen työntekijät tietävät, miten toimia huolen herätessä. Aineisto osoittaa, että vaikka ilmoitusvelvollisuus on säädelty lainsäädännössä, sen käytännön toteutus ei ole kaikilta osin selkeä tai yhtenäinen. Tässä korostuu organisaatiokulttuurin ja ohjeistusten merkitys työntekijöiden toiminnassa.

Kyselyyn vastasi 21 varhaiskasvatuksen ammattilaista, joista 15 koki tarvitsevansa lisää tietoa lastensuojelun työskentelystä oman työnsä tueksi. Tämä viittaa siihen, että vaikka yhteistyötä tehdään, varhaiskasvatuksen ammattilaiset eivät koe tuntevansa riittävästi lastensuojelun toimintamalleja, prosesseja tai rooleja yhteistyössä. Moniammatillinen yhteistyö tarvitsee tuekseen selkeitä rakenteita, tiedonvaihtoa ja yhteisiä käytäntöjä. Tarve lisäkoulutukselle korostaa, että varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyötä tulisi kehittää tiedon jakamisen, koulutuksen ja selkeämpien toimintamallien avulla.

Tutkimuksen analyysin kannalta on keskeistä lähestyä aineistoa nimenomaan teoreettisen viitekehyksen kautta, ei niinkään määrällisinä yleistyksinä. Tutkimuksen näkökulma sijoittuu varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun rajapintaan, jossa kyselyyn vastanneet työntekijät toimivat ja josta heillä on asiantuntemusta. Avoimien vastausten analyysi mahdollistaa sen, että tutkimus tarkentuu nimenomaan tähän rajapintaan liittyviin kokemuksiin ja käytäntöihin.

5.1 Tutkimusaineiston mahdollisuudet ja mahdottomuudet

Kyselyllä muodostettu aineisto ja laadullinen sisällönanalyysi mahdollistavat tutkimustulosten tuottavan käytännönläheisiä ehdotuksia ja kehittämiskohteita sekä varhaiskasvatuksen että lastensuojelun toiminnalle. Tutkimusaineisto mahdollisesti tuottaa tietoa lastensuojeluilmoitusten tekemiseen vaikuttavista tekijöistä. Kyselyyn vastanneet varhaiskasvatuksen ammattilaiset voivat antaa tietoa siitä, mitkä tekijät vaikuttavat lastensuojeluilmoitusten tekemiseen, kuten perheen tilanne, lapsen käyttäytyminen tai muut havainnot lapsen hyvinvoinnista. Tämä

voi auttaa ymmärtämään, mitkä syyt ovat yleisimpiä ilmoitusten taustalla ja miten varhaiskasvatuksen ammattilaiset havaitsevat näitä merkkejä. Tutkimus voi myös tuottaa tietoa siitä, kuinka hyvin varhaiskasvatuksen ammattilaiset kokevat saaneensa ohjeistusta lastensuojeluilmoituksiin liittyen. Tämä voi paljastaa, onko tarvetta parantaa koulutusta tai menettelytapoja, jotta ammattilaiset voivat tehdä ilmoituksia asianmukaisesti ja oikea-aikaisesti. Kyselyn kolmas osio, jossa käsitellään yhteistyötä lastensuojelun kanssa, voi paljastaa, kuinka hyvin varhaiskasvatuksen ammattilaiset kokevat yhteistyön sujuvan. Tämä voi auttaa tunnistamaan mahdollisia pullonkauloja ja kehitysalueita yhteistyössä lastensuojelun kanssa.

Tutkimusaineisto, joka on muodostettu rajatulla kyselyllä, ei tuota tarkkaa tilastollista analyysiä eri muuttujista. Kyselyaineistosta ei voida tehdä syvällisiä tilastollisia analyyskejä, kuten korrelaatioanalyyskejä eri taustamuuttujien (esim. ammattilaisten koulutustausta, työkokemus) ja lastensuojeluilmoitusten tekemisen välillä. Kyselyssä ei ole kerätty tarpeeksi yksityiskohdaisia taustatietoja vastaajista eikä otoskoko ei ole tarpeeksi suuri tämän tyyppisten tulosten saamiseksi. Tutkimusaineisto ei myöskään tuota laaja-alaista syy-seuraussuhdetta lastensuojeluilmoitusten määrän ja lasten tai perheiden ongelmien välillä. Kyselyaineisto ei pysty selvittämään tarkasti, mistä syystä tietyissä tilanteissa lastensuojeluilmoituksia tehdään enemmän tai vähemmän. Syvempien yhteiskunnallisten tai perheiden sisäisten dynamiikkojen tutkimiseen tarvittaisiin laajempaa ja monimuotoisempaa aineistoa, kuten haastatteluita, tilastollisia analyyskejä tai pitkäaikaisseuranta.

5.2 Analyysin toteutus

Tutkimuksen analyysi toteutettiin kahdessa vaiheessa. Ennen varsinaista analyysiä varmistettiin, ettei kyselyn vastauksiin ollut kirjoitettu tunnistetietoja. Ensimmäisessä analyysivaiheessa vastauksia tarkasteltiin yleisluontoisesti läpi lukien kysymys kerrallaan, jolloin saatiin alustava käsitys vastausten sisällöstä ja niissä toistuvista aiheista. Toisessa vaiheessa vastauksista muodostuneet keskeiset aiheet ryhmiteltiin neljään teemaan. Teemoittelu on laadullisen tutkimuksen analyysitapa, jota voidaan pitää sisällönanalyysin yhtenä muotona (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Teemoittelu toimi analyysissa aineiston jäsentämistapana. Teemojen muodostamisessa käytettiin sekä aineistolähtöistä että teorialähtöistä lähestymistapaa. Aineistolähtöinen tarkastelu tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että kyselyvastauksia tarkasteltiin aluksi ilman valmiita luokittelurakenteita. Tavoitteena oli tunnistaa, mitä toimintatapoja ja ilmiöitä vastaajat käsittelivät. Tämän pohjalta muodostettiin alustava teemajäsennys. Teorialähtöinen

näkökulma puolestaan tarkoitti, että teemojen jäsentelyssä hyödynnettiin aiempaa tutkimustietoa ja valittuja teoreettisia viitekehyksiä, kuten Bronsteinin MIC-mallia, jonka avulla tarkasteltiin, millaisia yhteistyökäytänteitä vastaajat kuvasivat ja miten yhteistyön sujuvuus tai haasteet ilmenivät suhteessa mallin osa-alueisiin. Toiseksi analyysissä hyödynnettiin Arnkilin (2005) huolen vyöhykkeitä teorialähtöisesti. Huolen vyöhyke -mallia sovellettiin erityisesti silloin, kun tarkasteltiin työntekijöiden kuvaamia tilanteita, joissa lapsen hyvinvointi oli herättänyt huolta. Huolen vyöhykemalli ohjaa tarkastelemaan, miten subjektiivisesti koettu huoli vaikuttaa työntekijöiden toimintatapoihin. Näin analyysi rakentui sekä empiirisen tarkastelun että teoreettisen ymmärryksen vuoropuhelussa. Teemoiksi analyysiin muodostui:

1. **Ilmoitusten tekemiseen liittyvät teemat** – Tämä kategoria valikoitui, koska vastauksista kävi ilmi, että lastensuojeluilmoituksen tekeminen on työntekijöille keskeinen mutta erinäisiä ajatuksia herättävä aihe. Eräässä vastauksessa todetaan: ”*Työntekijän näkökulmasta ilmoituksen tekeminen ja siitä ilmoittaminen perheelle on todella jännittävä, koska tilanteet voivat olla arvaamattomia*”. Kategoriassa tarkastellaan, miten työntekijät kokevat ilmoitusten tekemisen tarpeellisuuden, millaisia tunteita se herättää ja millaisia käytännön haasteita he kohtaavat. Lastensuojeluilmoituksia suoraan käsitteleviä kysymyksiä kyselyssä oli: Millaisissa tilanteissa olet kokenut, että lastensuojeluilmoituksen tekemiselle olisi tarve? Millä perusteilla olet päätenyt tekemään tai olemaan tekemättä lastensuojeluilmoitusta? Millaisissa tilanteissa lastensuojeluilmoitus olisi mielestäsi välttämätöntä tehdä? Minkälaisia tekijöitä liittyy kokemuksesi mukaan lastensuojeluilmoituksiin?
2. **Ohjeistukset lastensuojeluilmoituksiin** – Kyselyssä oli suoria ohjeistuksia käsitteleviä kysymyksiä, joissa kerättiin varhaiskasvatuksessa käytössä olevia ohjeistuksia ja toimintamalleja: ”Oletko saanut nykyisellä työpaikallasi ohjeistuksen, miten toimia, jos huoli lapsesta herää? Mikäli kyllä, millainen on ohjeistus työyksikössäsi tilanteisiin, joissa työntekijällä herää huoli lapsesta?” sekä ” Millaiset menettelytavat päiväkodissanne on lastensuojeluilmoitusten tekemisen osalta? (kuka tekee, miten tekee jne.)”. Yhdessä vastauksessa kuvattiin ohjeistusta ja toimintamallia näin: *Perehdytyksen yhteydessä asiasta on keskusteltu, en muista tarkemmin ohjeistusta. Jos huoli heräisi keskustelisin asiasta tiimin kanssa ja konsultoisin johtajaa, sen jälkeen toimittaisiin yhteisen ymmärryksen valossa eteenpäin*”. Tämän kategorian avulla voidaan tarkastella, kuinka selkeitä ja yhtenäisiä ohjeistukset ovat, miten ne vaikuttavat ilmoitusten tekemiseen ja millaisia kehittämistarpeita työntekijät niihin liittävät.

3. **Yhteistyön toimivuus sekä haasteet/puutteet** – Tämä kategoria muodostettiin aineistosta, sillä moni vastaaja kuvaili yhteistyötä lastensuojelun kanssa joko toimivana tai haasteellisena. Yhteistyön haasteita ja toimivuutta kysyttiin seuraavasti: Millaisia haasteita koet liittyvän lastensuojelun kanssa tehtävään ammatilliseen yhteistyöhön? Mitkä asiat koet toimivan ammatillisessa yhteistyössä lastensuojelun kanssa? Kategorian avulla voidaan tarkastella, millaisia yhteistyökokemuksia työntekijöillä on, mitkä tekijät tukevat sujuvaa moniammatillista yhteistyötä ja missä koetaan olevan kehittämisen tarpeita. Eräässä vastauksessa yhteistyön haasteeksi nostettiin ”*tiedon jakaminen lapsesta ja hänen voinnistaan. Siitä emme usein saa tietoa kovinkaan paljon päiväkotiin*”. Yhteistyön toimivuudesta oli maininta: ”*ilmoitus on helppo tehdä, sekä konsultaatiopuhelut ovat hyvä väline epäselvissä tapauksissa*”.
4. **Muut huomiot** – Koska laadullisessa kyselyssä vastaajilla oli mahdollisuus tuoda esiin muitakin teemoja kuin ne, joita kysymykset suoraan käsittelivät, tähän kategoriaan sijoitettiin vastauksia, jotka eivät sopineet muihin kategorioihin, mutta olivat tutkimuksen kannalta merkittäviä. Tämä mahdollistaa sen, että myös yllättävät tai vähemmän ennakoitavat näkökulmat tulevat analyysissä huomioiduksi.

Aineiston analyysissä käytettiin värikoodausta, jonka avulla vastauksia luokiteltiin neljän pääkategorian mukaan. Jokainen vastaus käytiin systemaattisesti läpi, ja merkitykselliset kohdat värikoodattiin kategoriaansa sopivaksi. Tämä prosessi auttoi varmistamaan, että aineiston analyysi eteni johdonmukaisesti ja että kukin kategoria sisälsi mahdollisimman kattavan kuvauksen kyseisestä aihealueesta.

Tämä luokittelu mahdollistaa aineiston systemaattisen tarkastelun ja tarjoaa selkeän kehyksen varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyön analysoinnille. Se myös tukee tutkimuksen tavoitteita kartoittamalla moniammatillisen yhteistyön toimivuutta, lastensuojeluilmoitusten tekemisen käytäntöjä ja työntekijöiden kokemuksia näiden prosessien sujuvuudesta tai haasteista.

5.3 Tutkimukseen liittyviä eettisiä näkökulmia

Aineistonkeruuta varten lähetettävä kysely suoritettiin Redcap-linkin kautta. Redcapin avulla vastaajien anonymiteetti saadaan varmistettua. Lisäksi saatesähköpostissa ohjeistettiin vastaajia jättämään tunnistetiedot vastauksista pois. Anonymiteetti kyselyssä mahdollisti sen, ettei kyselyn hävittämiselle ole aikataulutettua tarvetta. Tutkimukseni menee jakeluun kyselyyn

vastanneille esimiesten kautta sekä omaan työryhmään Helsingin kaupungilla. Tutkimukseni julkaistaan myös Helsingin yliopiston tietoaarkisto Heldassa.

Työyhteisön toimintatapoihin liittyvät kyselyt voivat herättää työntekijöissä monenlaisia ajatuksia ja tuntemuksia. Kyselyihin vastaaminen voi synnyttää pelkoa siitä, miten kritiikki tai avoin palaute näkyy ja vaikuttaa tulosten analysoinnissa. Kysely voi myös herättää pohdintaa siitä, kuinka paljon heidän mielipiteensä vaikuttavat työyhteisön toimintatapoihin tai moniammatilliseen yhteistyöhön.

Tutkimukseni aikana kiinnitän huomiota avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen. Esitän edeltävän tutkimustiedon sekä tutkimustulokset. Tarkoitukseni ei ole tutkimustuloksilla ketään ammatinharjoittajaa syyllistää tai leimata. Tutkimusasetelmasta saattaa syntyä kokemus leimatuksi tulemisesta tai virheiden etsimisestä ammattiryhmistä. Pysin tutkimuksessani aktiivisesti välttämään tätä niin aineistonkeruun kuin analyysin vaiheessa. Vastauksia kyselyssä tai tutkimustuloksissa ei ollut oikeita tai väriä. Aineisto teemoiteltiin ja koodattiin analyysivaiheessa. Aineistoa näin käsiteltäessä osa aineiston monivivahteisuudesta typistettiin (Hakala, 2024). Aineisto oli alkuperältään monisanainen, sillä jokainen vastaus oli yksilön kirjoittama. Analyysin työvaiheessa tehtiin valintoja, luokituksia ja joitakin osia aineistosta poimittiin ja kerättiin yhteen, kun taas jotkut osat jäivät syrjään. Pysin erityisesti analyysivaiheessa valintoja aineiston sisällöstä tehdessäni välttämään vastaajien leimatuksi tulemista. Tutkimuksessa keskityttiin analysoimaan kyselyyn vastanneiden tuomia näkökulmia ja vetämään niitä yhteen. Subjektivisuus on osana laadullista tutkimusta, sillä tutkija usein tutkimuksessa asettuu sisäpiiriin tarkkailijaksi (Hakala, 2024).

Eettisestä näkökulmasta lapsen edun käsitteeseen liittyy myös se, että aikuiset, kuten vanhemmat, huoltajat, opettajat ja viranomaiset, tekevät lapsia koskevia päätöksiä huolellisesti ja lapsen tarpeet huomioiden. Käsitteenä lapsen etu ei aina ole yksiselitteinen: Eettiset periaatteet kuten huolellisuus, empatia ja vastuu ovat tärkeitä ohjenuoria aikuisten päätöksenteossa. Eettisenä haasteena voidaan pohtia sitä, mistä näkökulmasta työntekijä tilannekohtaisesti katsoo ratkaisun olevan lapsen edun mukaista.

6 Tutkimuksen tulokset

Tutkimuksen tulokset esitetään analyysissa muodostettujen teemojen mukaisesti. Tulosten esittelyssä hyödynnetään sekä suoria lainauksia että koontia aineistosta, jotta vastaajien ääni pääsee esiin mahdollisimman autenttisesti. Tämä lähestymistapa tukee tutkimuksen tavoitteita ja mahdollistaa tulosten tarkastelun sekä käytännön työn että teoreettisen tiedon vuoropuhelussa.

6.1 Lastensuojeluilmoitukset

Kyselyn aineiston perusteella varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemukset lastensuojeluilmoituksista vaihtelevat. Osa vastaajista oli tehnyt lastensuojeluilmoituksia työuransa aikana, kun taas osa ei. Kysymykset lastensuojeluilmoituksista osoittavat, että 52,4 % vastaajista (11 henkilöä) on tehnyt ilmoituksen varhaiskasvatustyönsä aikana ja 81 % (17 henkilöä) on vähintäänkin miettinyt sen tekemistä. Ilmoitusten syiksi mainittiin muun muassa lapsen kaltoinkohdellun epäily, jonkinlainen laiminlyönti, vanhempien jaksamiseen liittyvät haasteet, vanhemman päihteidenkäyttö tai mielenterveyden haasteet sekä perheen elämönhallinnan vaikeudet. Toisaalta osa vastaajista kertoi, että ilmoitusta ei ole tehty, koska tilanne on ratkennut keskustelun tai vanhempien itse hakeman avun kautta: ”*Jos vanhempien kanssa on päästy keskusteluyhteyteen ja asia on oikeasti selvinyt tai perhe on itse aktivoitunut hakemaan apua. Tällöin huoli ollut vielä pieni*”. Tämä tukee aiempaa tutkimustietoa siitä, että varhaiskasvatuksen ammattilaiset pyrkivät tukemaan lapsiperheitä heidän arjessaan (Karila & Nummenmaa, 2001). Tiivis yhteistyö perheiden kanssa asettaa myös varhaiskasvatuksen työntekijät monitahoiseen asemaan, jossa heidän tulee arvioida huolen vakavuutta ja pohtia, milloin on tarpeen ottaa yhteyttä muihin viranomaisiin.

Lisäksi varhaiskasvatuksen työntekijöiden päätöksentekoon vaikuttaa heidän aiempi kokemuksensa lastensuojeluilmoitusten tekemisestä sekä heidän käsityksensä ilmoitusten vaikuttavuudesta. Epävarmuus prosessin vaikutuksista nousi esiin eräässä vastauksessa seuraavasti: ”*Tieto, että ilmoituksen tekeminen ei johda ratkaisun etsimiseen eikä asian etenemiseen.*” Tunne vaikuttavuudesta voi vaikuttaa siihen, kuinka herkästi työntekijät jatkossa tekevät ilmoituksia.

6.2 Ohjeistukset varhaiskasvatuksessa, kun huoli lapsesta herää

Ohjeistukset, miten toimia, kun lapsesta herää huoli, vaihtelivat vastauksissa. 16 vastaajaa (76,2 %) kertoi saaneensa ohjeistuksen, kun taas 5 vastaajaa (23,8 %) ei ollut saanut ohjeistusta nykyisellä työpaikallaan, miten toimia tilanteessa, jos lapsesta herää huoli. Lastensuojeluilmoituksiin liittyvistä menettelytavoista kahdeksassa vastauksessa nimettiin ilmoituksen tekijäksi varhaiskasvatusyksikön johtaja tai ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja. 12 vastauksessa taas kerrottiin tilanteessa paikalla olleen tai sen, kenellä huoli on herännyt, tekevän lastensuojeluilmoituksen. Nämä havainnot kyselyaineistosta osoittaa, että ohjeistukset lastensuojeluilmoitusten tekemisestä eivät ole täysin yhtenäisiä varhaiskasvatuksen kentällä. Lastensuojelulain (417/2007) 25 §:n mukaan kaikilla lasten kanssa työskentelevillä on henkilökohtainen ja suoraan lakiin perustuva velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, jos he havaitsevat lapsen olevan suojelun tarpeessa. Tämä tarkoittaa, että ilmoituksen tekeminen ei voi olla pelkästään esihenkilön tai tietyn ammattiryhmän vastuulla, vaan se kuuluu jokaiselle varhaiskasvatuksessa työskentelevälle. Kaikki vastaajista eivät olleet saaneet ohjeistusta siitä, miten toimia huolen herätessä, mikä voi johtaa epävarmuuteen ja epäröintiin ilmoitusvelvollisuuden toteuttamisessa. Kun ohjeistukset eivät ole selkeitä, työntekijät voivat tulkita vastuun kuuluvan muille. Erityisesti olisi tärkeää varmistaa, että jokainen työntekijä ymmärtää henkilökohtaisen vastuunsa lastensuojeluilmoituksen tekemisessä ja että yksiköissä on selkeät toimintamallit, jotka tukevat lainmukaista toimintaa.

Aikaisemmin tutkimuksessa esitelty organisaatiokulttuuriteoria tukee havaintoa siitä, että organisaation sisäiset käytännöt voivat vaikuttaa merkittävästi työntekijöiden toimintaan. Kun varhaiskasvatuksen työntekijöillä ei ole yhtenäistä ohjeistusta lastensuojeluilmoitusten tekemiseen, päätöksenteko voi muuttua epävarmaksi ja vaihdella tapauskohtaisesti. Epävarmuus toimintatavoista näyttäytyi eräässä vastauksessa: *”En tiedä tarkalleen, kun en ole ollut mukana tapauksissa. Käsittäakseni ilmoituksen tekee aina se jolla huoli on ja pikimmiten, kaikei ilmoituksen voi tehdä myös yhdessä esim tiiminä tai esihenkilön kanssa.”* Epävarmuus ohjeistuksesta ja toimintatavoista voi johtaa epäröintiin ilmoituksen tekemisessä ja ilmoitus jätetään tekemättä tai toisaalta tilanteisiin, joissa ilmoitus tehdään herkästi ilman riittävää harkintaa.

Epäyhtenäiset käytännöt voivat myös hankaloittaa varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välistä yhteistyötä, sillä eri toimijoilla voi olla erilaiset näkemykset ilmoitusvelvollisuudesta ja sen toteuttamisesta. Ennakoitavuuden puute voi heikentää tiedonkulkua ja vaikeuttaa lastensuojelun reagointia ilmoituksiin. Selkeät ja yhtenäiset ohjeistukset tukevat moniammatillista

yhteistyötä tekemällä prosessista läpinäkyvämmän ja tehokkaamman sekä vähentämällä työntekijöiden kokemaa epävarmuutta ja kuormitusta.

Ohjeistuksen puutos tai epäselvyys voi johtaa myös epäröintiin ja pelkoon ilmoituksen tekemisen seurauksista yhteistyöhön vanhempien kanssa. Varhaiskasvatustilain (540/2018) määrittelee varhaiskasvatuksen tehtäväksi ”toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä”. Laki korostaa yhteistyötä perheen kanssa mutta samalla se voi aiheuttaa ristiriitoja tilanteissa, joissa varhaiskasvatuksen työntekijän tulisi tehdä ilmoitus, mutta huoltajien reaktiot mietityttävät. Kahdeksassa vastauksessa nostettiin esille pelkoa tai jännitystä liittyen vanhempien mahdolliseen reagointiin lastensuojeluilmoituksen tekemisestä ”*Vanhemmat ovat joskus raivostuneet, toisinaan suhteutuneet ihan hyvin asiaan ja ymmärtäneet, että toimimme kaikki lapsen parhaaksi*”. Varhaiskasvatuksen työntekijät ovat lastensuojelulaissa olevan ilmoitusvelvollisuuden takia velvoitettuja tekemään ilmoituksen omalla nimellään, minkä vuoksi vanhemmat saavat tiedon ilmoituksen tekijästä.

Kymmenessä vastauksessa tuotiin esille huolesta keskustelu työyhteisössä tai esihenkilön kanssa, lisäksi seitsemässä vastauksessa mainittiin tilanteesta konsultointi lastensuojeluun: ”*Keskustelu kollegan kanssa, keskustelu esihenkilön kanssa, konsultaatio puhelu LASUun*”. Tämä todentaa Arnkilin (2005) ajatusta verkostoon orientoitumisesta silloin, kun huoli kasvaa. Huolen kasvaessa ammattilainen hakee verkostostaan eli tässä tapauksessa kollegoilta, esihenkilöltä tai lastensuojelusta lisää tukea tilanteeseen ja sen käsittelyyn.

6.3 Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyön haasteet ja toimivuus

Yksi aineistossa esiin noussut haaste oli tiedonkulun yksisuuntaisuus. Useassa vastauksessa nostettiin esille varhaiskasvatuksen henkilöstön antavan tietoa lastensuojelulle. Kuitenkaan henkilöstö ei vastauksien mukaan saa tietoa vastaavasti lastensuojelulta takaisin. Tämä koetaan ongelmallisena, sillä työntekijät haluaisivat tietää, onko heidän huolensa otettu käsitteelyyn perheen kanssa. Eräessä vastauksessa todettiin seuraavasti: ”*suurin haaste on tiedonkulku, varhaiskasvatuksessa ei tiedetä onko perhe saanut apua vai ei. Usein ilmoittaja ei saa mitään tietoa tai kiitosta että ilmoitus on otettu käsitteelyyn.*”

Tiedonkulun yksisuuntaisuus varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä osoittaa, että moniammatillisessa yhteistyössä ei aina toteudu MIC-mallin mukainen vastavuoroisuus. Vastavuoroisuus eri ammattikuntien välillä on keskeinen osa moniammatillista yhteistyötä, sillä ammattilaisten tulisi voida nojaamaan toistensa tietoon ja tukeen, jotta yhteistyö olisi toimivaa ja lapsen edun mukaista (Bronstein ym., 2018, s. 25). Aineistosta esiin noussut kokemus siitä, että varhaiskasvatuksen työntekijät antavat tietoa lastensuojelulle mutta eivät saa tietoa takaisin, osoittaa, että vastavuoroisuus ei toteudu odotetulla tavalla. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemusten mukaan he eivät useinkaan saa kiitosta siitä, että lastensuojeluilmoitus on vastaanotettu tai otettu käsittelyyn. Tämä voi lisätä työntekijöiden epävarmuutta, turhautumista ja tunnetta siitä, että heidän ammatillinen huolensa ei ole tullut kuulluksi. Vastavuoroisuuden puute voi myös vaikuttaa moniammatillisen yhteistyön sujuvuuteen ja heikentää luottamusta yhteistyökumppaneihin. Yhteistyössä on tärkeää, että kenellekään ei jää epäselväksi oma toiminta-alue ja toimintavastuu, ja että eri toimijoiden roolit ja vastuut ymmärretään selkeästi (Saastamoinen, 2016, s. 60).

Tiedonkulun yksisuuntaisuus liittyy moniammatillisen yhteistyön *Four Dimensional* -mallin kolmanteen ja neljänteen osa-alueeseen, jotka käsittelevät virallistamista ja hallintoa. Virallistaminen viittaa dokumentoituihin menettelyihin ja käytäntöihin, joiden avulla työntekijöiden odotukset ja vastuut selkeytetään (D'Amour, 2008). Jos moniammatilliseen yhteistyöhön liittyvät tiedonkulkukäytännöt eivät ole selkeästi dokumentoituja ja sovittuja, voi syntyä epäselvyyksiä siitä, kuka on vastuussa tiedon jakamisesta ja milloin varhaiskasvatuksen työntekijät voivat odottaa jonkun olevan yhteydessä heihin lastensuojeluilmoitukseen liittyen. Toive selkeämmistä toimintatavoista yhteistyöhön on kirjoitettu erääseen vastaukseen: ”*Etenemisestä täytyisi olla selkeämpi toimintatapa ja ohjeistus*”.

Yksi keskeinen syy tiedonkulun yksisuuntaisuuteen on lastensuojelun lakisääteinen salassapitovelvollisuus. Lastensuojelulain (417/2007) 25 §:n mukaan varhaiskasvatuksen työntekijöillä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, mutta lastensuojelulla ei ole vastavaroista velvollisuutta tiedottaa ilmoituksen tekijälle, miten asia etenee perheen kanssa. Tämä tarkoittaa, että vaikka moniammatillisen yhteistyön periaatteisiin kuuluisi tiedon jakaminen ja yhteinen toiminta, salassapitosäädökset voivat rajoittaa tiedonkulkua ja siten vaikeuttaa yhteistyötä. Tästä syystä D'Amourin (2008) *Four Dimensional* -mallissa esitetty hallinnon rooli korostuu moniammatillisen yhteistyön tukemisessa. Hallinnon tehtävänä on luoda selkeät rakenteet ja linjaukset, jotka auttavat varhaiskasvatuksen työntekijöitä ymmärtämään, mitä tietoa he voivat

saada ja mitä eivät, sekä miten yhteistyötä voidaan silti sujuvoittaa salassapitovelvollisuuden asettamissa rajoissa. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi yhteisesti sovittuja konsultointikäytäntöjä, koulutuksia ja ohjeistuksia, joissa linjataan, millä tavoin varhaiskasvatuksen työntekijät voivat seurata perheiden tilannetta ilman, että lastensuojelun salassapitovelvollisuutta rikottaan.

Osassa vastauksista yhteistyö lastensuojelun kanssa kuvattiin kuitenkin sujuvaksi: *”Hyvin järjestetty yhteistyö toimii hyvin ja on helppoa silloin ja mukavaa.”* Tämä viittaa siihen, että käytännöt voivat vaihdella alueellisesti ja eri työyhteisöissä. MIC-mallin yksi osa-alueista on yhteinen vastuu tavoitteista, mikä on moniammatillisen yhteistyön keskeinen perusta (Bronstein ym., 2018). Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistoiminnassa yhteinen tavoite on lapsen suojeleminen ja perheen tukeminen. Lisäksi MIC-mallissa on esitelty uudet ammatilliset toiminnot, jotka muodostuvat keskeiseksi osaksi moniammatillista yhteistyötä, sillä ne tarkoittavat ammattilaisten yhdessä luomia uusia lähestymistapoja ja strategioita yhteistyön kehittämiseksi. Kyselyvastauksissa toistui useasti varhaiskasvatuksen työntekijöiden käyttämä lastensuojelun konsultointi ennen varsinaisen lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Vastauksissa konsultointi esitettiin toimivana yhteistyön muotona: *”Konsultoiva apu on ollut hyvää”* ja *”He ohjaavat kuuluuko lastensuojeluilmoitusta tehdä.”* Tämä viittaa siihen, että varhaiskasvatuksessa on kehittynyt käytäntöjä, jotka tukevat yhteistyötä ja ennaltaehkäisevää työtä, mikä voi osaltaan selittää, miksi osa vastaajista koki yhteistyön lastensuojelun kanssa sujuvaksi.

Esiin nousi aineistosta myös työntekijöiden vaihtuvuus *”joskus henkilökunta vaihtuu lasussa, eikä varhaiskasvatuksen työntekijöitä infota tarpeeksi asioista”*, mikä vaikeuttaa pitkäjänteistä yhteistyötä. Tämä liittyy organisaatiotason kysymyksiin, sillä jatkuvat henkilöstövaihdokset voivat häiritä vakiintuneiden yhteistyökäytäntöjen syntymistä ja vaikuttaa kokemukseen yhteistyön sujuvuudesta.

6.4 Muut huomiot

Lopuksi vastaajilta kysyttiin, kuinka hyvin he kokevat tuntevansa lastensuojelun työtä ja erityisesti lastensuojeluilmoitusten käsittelyprosessia. Vastauksista ilmeni, että yhdeksän vastaajaa ei kokenut tuntevansa lastensuojelun työtä tai ei osannut arvioida omaa tietämystään asiasta. Neljä vastaajaa koki tuntevansa lastensuojelun työn ja ilmoitusprosessin hyvin, kun taas

kuusi vastaajaa arvioi tuntevansa sitä jonkin verran. Tämä havainnollistaa, että osa varhaiskasvatuksen työntekijöistä kokee tarvitsevänsä lisää tietoa ja varmuutta yhteistyöstä lastensuojelun kanssa, erityisesti prosesseista ja toimintakäytännöistä. Tämä tulos tukee aiemmin esiin nousutta tarvetta lisäkoulutukselle ja moniammatillisen yhteistyön kehittämiseksi.

Työntekijöiden koulutustausta ja osaamisen moninaisuus näkyi aiemmin esitellyissä taulukoissa. Vastaajajoukossa oli varhaiskasvatuksen opettajia, sosionomeja, lähihoitajia ja muita koulutustaustan omaavia. Tämä taustojen kirjo voi vaikuttaa siihen, kuinka hyvin työntekijät kokivat tuntevansa lastensuojelun prosessit ja roolinsa yhteistyössä.

Kyselyvastauksista oli huomattavissa, että huolen herätessä lapsen tilanteesta varhaiskasvatuksen työntekijät kääntyvät usein esihenkilön tai päiväkodin johtajan puoleen: *”infoa tilanteesta ja huolesta esihenkilölle”*, *”keskustellaan esihenkilön kanssa”*, *”johtaja on saattanut olla apuna ja häntä pidetään tilanteen tasalla asiaan liittyen”* ja *”konsultoisin johtajaa”*. Esihenkilön kanssa käytävä keskustelu usein jäsentää ajatuksia ja varmistaa oikean toimintatavan. Tämä korostaa organisaatiokulttuurin sisäisen tuen merkitystä ja sitä, kuinka tärkeässä asemassa johtajat ovat turvallisen ja eettisesti kestävä toimintakulttuurin rakentamisessa. Yhteinen keskustelu ei vapauta ketään henkilökohtaisesta vastuusta, mutta se toimii tärkeänä tukirakenteena osana organisaation sisäistä moniammatillista toimintaa.

6.5 Tulokset huolen käsittelystä ja yhteistyöstä

Aineiston vastausten pohjalta laadittu kuvio 1 (ks. alla) havainnollistaa varhaiskasvatuksen työntekijän toimintapolkua silloin, kun huoli lapsesta herää. Kuvio on muodostettu tutkimusaineistosta esiin nousseiden havaintojen pohjalta. Kyselyaineiston analyysin yhteydessä havaittiin, että varhaiskasvatuksen työntekijöiden toimintaprosessi lapsesta heräävän huolen käsittelyssä etenee pääosin tietyissä toistuvissa vaiheissa. Kaavio auttaa jäsentämään aineiston perusteella tunnistettuja toimintamalleja ja tarjoaa visuaalisen hahmotuksen siitä, miten moniammatillinen yhteistyö ja huoleen liittyvä päätöksenteko toteutuvat varhaiskasvatuksen arjessa. Kuitenkin analyysin perusteella huolen käsittelyyn liittyy myös epävarmuutta. Vastaajien kuvaukset prosessin etenemisestä, tiimikeskustelujen roolista sekä lastensuojelun konsultoinnin merkityksestä tarjosivat pohjan kuvion rakenteelle. Kuvion eri värikoodatut osiot erottelevat varhaiskasvatuksen sisäiset prosessit (keltainen) ja moniammatillisen yhteistyön osate-

kijät (vihreä). Tämä visuaalinen erottelu auttaa hahmottamaan, missä vaiheissa huolen käsittelyyn liittyvä päätöksenteko on varhaiskasvatuksen sisäistä toimintaa ja milloin mukaan tulee moniammatillinen yhteistyö lastensuojelun kanssa. Kuvio osoittaa analyysin tuloksena sitä, missä hetkissä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyö tapahtuu käytännössä aineiston vastausten pohjalta.

Kuvio havainnollistaa sitä, että huolen käsittelyn prosessi ei ole suoraviivainen, vaan siihen sisältyy erilaisia polkuja, jotka voivat johtaa suoraan lastensuojeluilmoitukseen tai vaihtoehtoisesti keskustelujen ja konsultoinnin kautta tehtäviin ratkaisuihin. Tämä tukee aiemmassa tutkimuksessa esiin nousseita havaintoja siitä, että moniammatillinen yhteistyö ja varhaiskasvatuksen rooli ennaltaehkäisevänä toimijana ovat keskeisiä lapsen hyvinvoinnin turvaamisessa. Aineiston perusteella tyypillisesti prosessi etenee seuraavasti:

Huolen tunnistaminen: Ensimmäinen askel on, että varhaiskasvatuksen työntekijä havaitsee lapsen tilanteessa jotakin, mikä herättää huolen lapsen hyvinvoinnista. Tämä tulee kyselyn vastauksissa esille siten, että usea vastaus alkaa huolen ilmaisulla esim. *”Kun perheestä tai lapsesta on noussut huoli...”* *”Jos huoli heräisi...”* *”Huoli herää lapsesta esim...”*

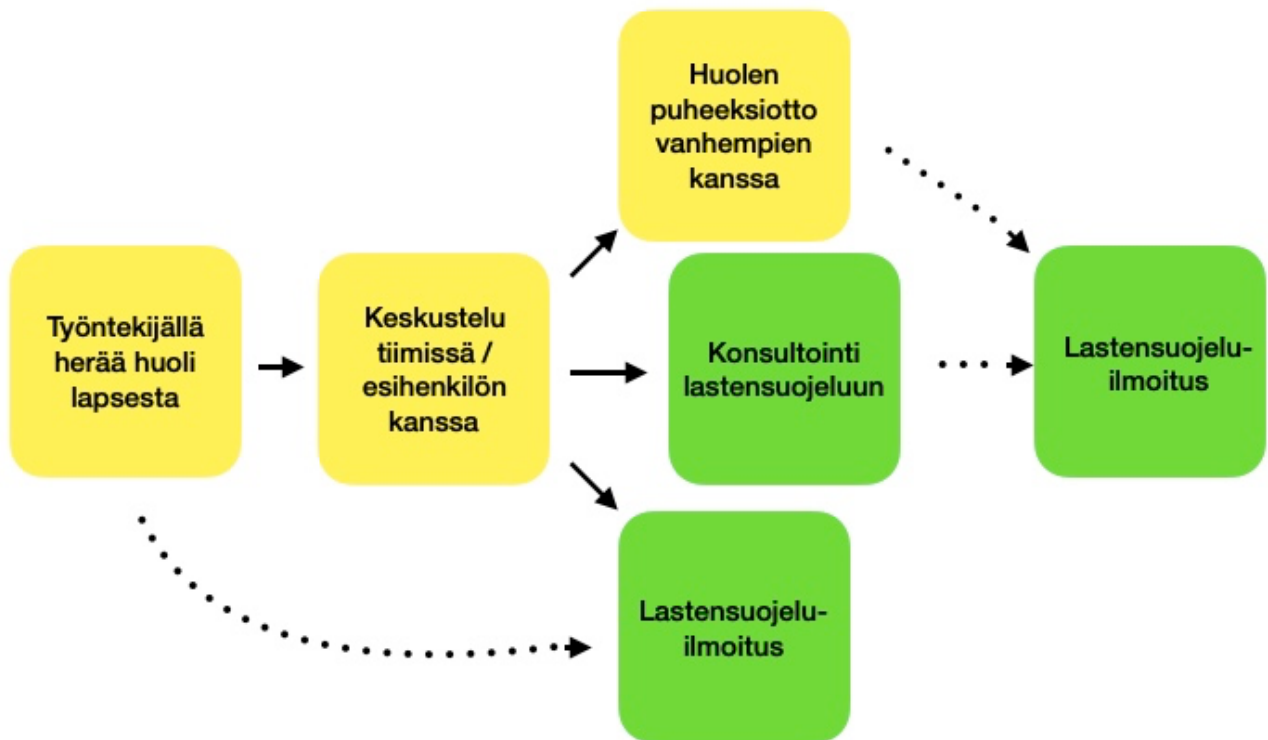
Sisäinen keskustelu: Ennen jatkotoimenpiteitä huolta käsitellään usein tiimin tai esihenkilön kanssa, mikä tukee arvioitaessa, kuinka vakavasta tilanteesta on kyse. Kyselyn vastauksesta poimittu: *”henkilökunta voi ottaa huolen esille esim työkaverille tai esihenkilölle, jonka pohjalta tehdään päätös lasun tekemisestä”*. Tämä työyhteisössä käytävä keskustelu huolesta vastaa Arnkilin (2005) ajatusta subjektiivisesta huolesta, mikä vuoksi on hedelmällistä arvioida huolta yhteisesti.

Huolen puheeksiotto vanhempien kanssa: Useissa tapauksissa varhaiskasvatuksen työntekijät keskustelevat vanhempien kanssa ennen yhteydenottoa lastensuojeluun. Tämä vaihe ilmentää ennaltaehkäisevää ja perhekeskeistä työtettä, jossa tavoitteena on selvittää, voitaisiinko tilanne ratkaista varhaiskasvatuksen ja perheen yhteistyöllä. Eräässä vastauksessa tämä kirjoitetaan selkeästi auki: *”Ensin keskustellaan huolesta vanhempien kanssa ja yritetään löytää lapsen etua ajava ratkaisu tilanteessa.”*

Konsultointi lastensuojelun kanssa: Aineiston perusteella monissa yksiköissä on kehittynyt

käytäntö, jossa työntekijät konsultoivat lastensuojelua ennen varsinaisen ilmoituksen tekemistä. Konsultointi tuli useassa vastauksessa esille esimerkiksi näin: ”*voi tehdä myös konsultointipuheluita, joissa kysyä apua/tarvitseeko tästä tehdä lastensuojeluilmoitus*”. Tämä on osa moniammatillista yhteistyötä, jossa varhaiskasvatuksen työntekijät hyödyntävät lastensuojelun asiantuntemusta huolen arvioinnissa.

Lastensuojeluilmoitus: Mikäli huoli on vakava tai ei ratkea muilla keinoilla, tehdään lastensuojeluilmoitus: ”*Ilmoitukset tehdään nettilomakkeella tai puhelimitse*”. Kaaviossa näkyy, että ilmoitukseen voidaan päätyä eri reittejä pitkin – suoraan, konsultoinnin kautta tai jo aikaisemmassa vaiheessa, jos tilanne sitä vaatii. Muun muassa väkivaltaepäilyissä ollaan suoraan yhteydessä lastensuojeluun, jolloin vanhempien kanssa ei keskustella tilanteesta ensin.

Kuvio 1. Huolen käsittelyn kulku varhaiskasvatuksessa, kun lapsesta herää huoli

Lastensuojeluilmoituksen saavuttua sosiaaliviranomaisella on velvollisuus arvioida lapsen tilanne ja tarvittaessa käynnistää lastensuojelutarpeen selvitys. Prosessin alkuvaiheessa arvioidaan kiireellisyys, ja sen jälkeen edetään tarvittaessa asiakkuuteen ja asiakassuunnitelman laatimiseen. Vaikka varhaiskasvatuksella ei ole tiedonsaantioikeutta ilmoituksen jälkeisistä toi-

menpiteistä, Valviran nettisivuilla ylitarkastajat (Sippola & Uusitalo, 2024) kannustavat varhaiskasvatusta toimintakäytäntöjen sopimisesta hyvinvointialueiden kanssa. Näin varhaiskasvatuksen työntekijät voivat toimia selkeästi sovittujen käytäntöjen mukaan myös ilman suoraa palautetta lastensuojelusta, mikä vahvistaa moniammatillista yhteistyötä ja tukee lapsen hyvinvointia molemmin puolin rajapintaa.

Tutkimusaineiston analysointi ja tulokset tarjoaa vastauksia tutkimuskysymyksiin ja tuo esiin varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun moniammatillisen yhteistyön vahvuuksia ja kehittämiskohteita. Ensimmäinen tutkimuskysymys tarkasteli, mitä varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemukset lastensuojeluilmoituksista ja yhteistyöstä lastensuojelun kanssa kertovat moniammatillisen yhteistyön mahdollisuuksista. Analyysi osoittaa, että yhteistyön toimivuus vaihtelee merkittävästi työntekijöiden kokemuksissa. Sujuva yhteistyö perustuu selkeisiin tavoitteisiin, vastavuoroiseen tiedonkulkuun ja uusien ammatillisten toimintamallien, kuten lastensuojelun konsultoinnin, hyödyntämiseen. Toisaalta tiedonkulun yksisuuntaisuus ja epäyhtenäiset käytännöt vaikeuttavat yhteistyötä ja heikentävät varhaiskasvatuksen työntekijöiden luottamusta yhteistyöhön.

Toinen tutkimuskysymys tarkasteli, kuinka varhaiskasvatuksessa käsitellään työssä heräävää huolta lapsesta. Havainnollistan vastausta toiseen tutkimuskysymykseen aikaisemmin esitellyssä kuviossa (Kuvio 1.). Aineistosta käy ilmi, että huolen käsittely tapahtuu pääasiassa kollegoiden ja esihenkilöiden kanssa käytyjen keskustelujen, lastensuojelun konsultoinnin sekä myös lastensuojeluilmoituksen kautta. Kuitenkin epäselvät tai puuttuvat ohjeistukset ja epävarmuus lastensuojelun toimintatavoista voivat vaikuttaa työntekijöiden toimintamalleihin ja tehdä ilmoitusprosesseista vaihtelevia eri yksiköissä. Lisäksi osa työntekijöistä koki vanhempien reaktioiden haastavana huolen esille tuomisessa.

Tutkimusaineiston analyysin perusteella moniammatillisen yhteistyön kehittäminen edellyttää selkeitä ja yhtenäisiä toimintamalleja sekä varhaiskasvatuksen henkilöstölle tarjottavaa koulutusta aiheesta. Tiedonkulun vahvistaminen ja yhteistyön rakenteiden selkeyttäminen voisivat parantaa varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välistä yhteistyötä ja tukea varhaiskasvatuksen ammattilaisia heidän työssään.

7 Tulosten pohdinta

Tämä tutkimus tarkasteli varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkemyksiä lastensuojeluilmoituksista ja yhteistyöstä lastensuojelun kanssa. Tulokset osoittivat, että moniammatillisen yhteistyön merkitys tunnistetaan varhaiskasvatuksessa, mutta sen toteutumisessa on vaihtelua. Tiedonkulun yksisuuntaisuus ja ohjeistusten epäyhtenäisyys nousivat esiin keskeisinä haasteina. Tutkimuksen aineisto antoi konkreettista tietoa siitä, kuinka varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkemykset ja heidän käytäntönsä kohtasivat varhaiskasvatuksen ja sosiaalityön rajapinnalla. Näin tutkimus sijoittuu osaksi laajempaa keskustelua varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyön kehittämistä ja moniammatillisten käytäntöjen vahvistamisesta lapsen edun turvaamiseksi.

7.1 Tutkimuksen luotettavuus ja rajoitteet

Tutkimuksen tulokset perustuvat kyselyaineistoon, johon vastasi 21 varhaiskasvatuksen työntekijää. Otokoko on suhteellisen pieni, mikä vaikuttaa tulosten yleistettävyyteen. Vaikka kyselyyn vastanneet edustavat eri taustoja ja työyhteisöjä, aineisto ei kata kaikkia varhaiskasvatuksen toimintaympäristöjä, joten tuloksia tulee tulkita varovaisesti. Tutkimuksen validiteettia tukee se, että kyselyllä on kerätty tietoa suoraan varhaiskasvatuksen työntekijöiltä, jotka ovat keskeisessä asemassa lastensuojeluilmoitusten tekemisessä ja moniammatillisessa yhteistyössä. Näin ollen vastaukset perustuvat käytännön kokemuksiin, mikä tekee tutkimuksesta aiheen kannalta relevantin. Lisäksi tutkimuksen aineisto on analysoitu systemaattisesti laadullisen sisällönanalyysin avulla, mikä vahvistaa tulosten sisäistä johdonmukaisuutta. Huomioon otettava seikka on myös vastaajien subjektiivisuus. Tulokset perustuvat työntekijöiden omiin kokemuksiin ja näkemyksiin, eikä niitä voida suoraan yleistää koko varhaiskasvatuskenttään.

Toinen haaste liittyy tutkimusmetodin rajoituksiin. Kyselyaineisto antaa kuvan vastaajien kokemuksista ja havainnoista, mutta se ei mahdollista syvällistä ymmärrystä yhteistyön dynamiikasta, kuten eri toimijoiden välisistä vuorovaikutussuhteista tai rakenteellisista tekijöistä, jotka voivat vaikuttaa yhteistyön sujuvuuteen. Vastauksissa jäi epäselväksi, miten esimerkiksi tietynlaisiin yhteistyökäytänteisiin on päädytty. Haastatteluihin tai havainnointiin perustuva tutkimus voisi tuottaa syvällisempää tietoa siitä, miten yhteistyö käytännössä toteutuu ja mitkä tekijät sitä tukevat tai estävät.

Lisäksi tutkimuksen ajankohta ja konteksti voivat vaikuttaa tuloksiin. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun toimintaympäristö muuttuu jatkuvasti, ja esimerkiksi lainsäädännön tai paikallisten käytäntöjen muutokset voivat vaikuttaa moniammatilliseen yhteistyöhön. Näin ollen tulokset kuvastavat tiettyä ajanjaksoa ja toimintaympäristöä, eikä niitä voi suoraan soveltaa kaikkiin tuleviin tilanteisiin.

7.2 Tutkimuksen merkitys ja suhde teoriaan

Moniammatillisen yhteistyön onnistumisen kannalta keskeistä on myös yhteistyön arviointi (Bronstein ym., 2018). Tämä tutkimus on tärkeä juuri siksi, että se tarkastelee varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkemyksiä yhteistyön sujuvuudesta ja mahdollisista kehittämiskohdista. Päiväkodin työntekijät ovat keskeisessä asemassa moniammatillisessa yhteistyössä, joten heidän kokemuksensa antavat arvokasta tietoa siitä, kuinka yhteistyötä voidaan kehittää.

Tutkimuksen tulokset tukevat teorialuvussa esitettyjä näkemyksiä moniammatillisesta yhteistyöstä ja sen haasteista. MIC-mallin vastavuoroisuuden puute nousi selvästi esiin aineistosta, ja *Four Dimensional* -mallin mukaiset virallistamisen ja hallinnon haasteet ilmenivät erityisesti ohjeistusten epäyhtenäisyydessä. Aineistossa korostui erityisesti työntekijöiden kokemus yksisuuntaisesta tiedonkulusta, jolloin MIC-mallin vastavuoroisuus ei toteudu. Tämä havainto osoittaa, että yhteistyön muodollinen olemassaolo ei takaa sen toimivuutta käytännössä.

Samalla tutkimus toi esiin myös toimiviksi muodostuneita käytäntöjä, erityisesti lastensuojelun konsultoinnin roolista varhaiskasvatuksessa. Tämä tulos viittaa siihen, että varhaiskasvatuksessa on käytössä moniammatillisen yhteistyön tapoja, joita ei välttämättä ole aiemmissa tutkimuksissa laajasti käsitelty. Tutkimuksen analyysi osoittaa, että varhaiskasvatuksen työntekijät havaitsevat ja käsittelevät huolta eri tasoilla, kuten Arnkilin (2005) huolen vyöhykkeet -malli kuvaa. Vastaajat hyödyntävät sisäistä keskustelua, konsultointia ja lastensuojeluilmoituksia, mutta huolen käsittelytavat eivät ole täysin yhtenäisiä. Tämä viittaa siihen, että vaikka työntekijöillä on yhteinen tavoite lapsen edun turvaamisesta, käytännön toteutus yhteistyöstä riippuu yksikön toimintakulttuurista ja työntekijöiden henkilökohtaisista kokemuksista.

7.3 Tulosten hyödyntäminen

Tämän tutkimuksen tulokset tarjoavat arvokasta tietoa Helsingin varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyöstä sekä lastensuojeluilmoitusten tekemiseen liittyvistä käytännöistä ja haasteista. Aineisto osoittaa, että varhaiskasvatuksen työntekijät kaipaavat selkeämpiä ohjeita, lisää koulutusta ja tiiviimpää yhteistyötä lastensuojelun kanssa. Näitä tuloksia voidaan hyödyntää useilla eri tavoilla:

Koulutuksen ja ohjeistuksen kehittäminen: Tutkimuksen perusteella moni varhaiskasvatuksen työntekijä kokee epävarmuutta lastensuojeluilmoituksen tekemisestä ja kaipaa lisää tietoa lastensuojelun toimintakäytännöistä. Tuloksia voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen täydennyskoulutuksen suunnittelussa, jotta työntekijät saisivat selkeämmät ohjeet ja vahvemman ymmärryksen ilmoitusvelvollisuudesta sekä moniammatillisesta yhteistyöstä.

Moniammatillisen yhteistyön vahvistaminen: Tutkimus osoitti, että yhteistyö lastensuojelun kanssa koettiin usein yksisuuntaiseksi. Tämä tieto voi toimia perustana moniammatillisen yhteistyön kehittämiseksi ja rakenteellisten muutosten edistämiseksi varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä. Esimerkiksi säännölliset konsultaatiokäytännöt ja tiedonkulun parantaminen voisivat vahvistaa yhteistyötä. Tärkeää olisi luoda yhteisiä toimintamalleja ja kohtaamispaikkoja, joissa yhteistyön pelisäännöistä sovitaan yhdessä. Lisäksi avoimempi kommunikaatio voisi vähentää väärinymmärryksiä ja lisätä keskinäistä luottamusta eri ammattilaisten välillä.

Varhaiskasvatuksen käytäntöjen kehittäminen: Tutkimuksessa havaittu epä johdonmukaisuus lastensuojeluilmoitusten tekemisen vastuista ja menettelytavoista osoittaa tarpeen yhteistä käytäntöjä. Tämä voi johtaa siihen, että varhaiskasvatusyksiköissä selkeytetään ohjeistuksia ja varmistetaan, että kaikilla työntekijöillä on yhdenmukainen toimintamalli huolen herätessä. Yhdenmukaiset käytännöt eivät kuitenkaan saa estää ammatillista harkintaa, vaan niiden tulisi tukea työntekijöitä tekemään eettisesti ja juridisesti perusteltuja ratkaisuja. Selkeät mallit voivat myös vähentää työntekijöiden kokemaa epävarmuutta ja työkuormaa.

Huolen vyöhykkeiden mallin hyödyntäminen: Aineisto tukee huolen vyöhykkeiden mallin käyttöä varhaiskasvatuksessa, sillä työntekijöiden kokemukset osoittavat, että huolen käsittely tapahtuu vaihteittain ja eri tavoin eri yksiköissä. Mallia voitaisiin hyödyntää systemaattisem-

pana työkaluna varhaiskasvatuksessa, jotta huolen tunnistaminen ja käsittely olisivat johdonmukaisempia. Vyöhykemalli voi myös toimia keskustelun pohjana työyhteisöissä, tarjoten konkreettisen viitekehyksen, johon huolen tasoja voidaan suhteuttaa. Tämä voi helpottaa työntekijöiden välistä yhteistyötä ja parantaa huolen esiin nostamista ajoissa.

Lastensuojelun tiedonkulun kehittäminen: Tiedonkulun puute lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välillä nousi esiin merkittävänä haasteena. Tuloksia voidaan hyödyntää kehittämällä malleja, joissa varhaiskasvatuksen työntekijät saisivat enemmän palautetta lastensuojeluilmoitusten käsittelystä – kuitenkin salassapitosäännökset huomioiden. Mahdollinen ratkaisu voisi olla jonkinlaisen yhteenvetopalautteen antaminen, joka ei riko luottamuksellisuutta, mutta antaa työntekijälle varmuutta siitä, että ilmoitus on otettu vakavasti ja käsitelty. Tämä voisi lisätä työntekijöiden motivaatiota ja vahvistaa kokemusta osallisuudesta lapsen tukemisessa.

7.4 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Tulokset avaavat myös mahdollisuuksia jatkotutkimukselle, erityisesti yhteistyön toimivien käytäntöjen, tiedonkulun ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden koulutustarpeiden osalta.

Yksi keskeinen jatkotutkimusaihe olisi lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyön parhaiden käytäntöjen kartoittaminen. Olisi tärkeää tutkia, missä kunnissa ja varhaiskasvatusyksiköissä yhteistyö toimii erityisen hyvin ja mitkä tekijät mahdollistavat sen sujuvuuden.

Tällainen vertaileva tutkimus auttaisi tunnistamaan yhteisiä nimittäjiä toimivalle yhteistyölle – esimerkiksi johtamisen tuen, yhteisen koulutuksen tai selkeät toimintamallit – ja tarjoaisi perustan parhaiden käytäntöjen levittämiselle laajemmin.

Toinen keskeinen näkökulma liittyy tiedonkulun haasteisiin ja ratkaisuihin. Tutkimus osoitti, että varhaiskasvatuksen työntekijät eivät useinkaan saa palautetta lastensuojeluilmoituksen käsittelystä, mikä voi heikentää heidän kykyään arvioida huolen vakavuutta ja vaikuttaa heidän ammatilliseen työskentelyynsä. Jatkotutkimus voisi keskittyä siihen, miten tiedonkulkua voitaisiin parantaa ottaen huomioon lastensuojelun salassapitosäädökset.

Moniammatillisen yhteistyön vaikutusten syvällisempi tarkastelu tarjoaisi myös arvokasta tietoa. Miten yhteistyön laatu ja käytännöt vaikuttavat lapsen ja perheen saamaan tukeen? Voisiko yhteistyön kehittämisellä lisätä palveluiden saavutettavuutta ja ennaltaehkäistä lastensuojelun tarpeen syvenemistä?

Lopuksi varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutustarpeiden tarkempi tutkiminen voisi auttaa vahvistamaan heidän osaamistaan lastensuojeluun liittyvissä kysymyksissä. Erityisesti olisi tärkeää selvittää, millaista täydennyskoulutusta varhaiskasvatuksen työntekijät tarvitsevat ja miten koulutusta voitaisiin järjestää mahdollisimman vaikuttavasti. Olisi hyödyllistä tarkastella myös, miten koulutus vaikuttaa työntekijöiden kokemaan varmuuteen, yhteistyöhalukkuuteen ja huolen puheeksi ottamiseen. Näin koulutuksen vaikutuksia ei arvioitaisi vain sisällön vaan myös ammatillisen toimijuuden näkökulmasta.

Tämä tutkimus luo pohjaa moniammatillisen yhteistyön kehittämiselle ja nostaa esiin aiheita, joiden tarkempi tutkimus voisi edistää varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välistä yhteistyötä lapsen edun mukaisesti.

Lähteet

- Alasuutari, M. (2003). Kuka lasta kasvattaa. Helsinki: Gaudeamus.
- Arnkil, T. (2005). Peräkammari ja huolen vyöhykkeet. YHTEISKUNTAPOLITIIKKA 70, 164.
- Bronstein, L., Iachini, A., Mellin, E. (2018). A Guide for Interprofessional Collaboration. United States by the Council on Social Work Education.
- D'Amour, D. (2008). A model and typology of collaboration between professionals in healthcare organizationp. Biomedcentral.
- Flinck, A., Paavilainen, E. (2016). Ylisukupolvisen lasten kaltoinkohtelun ehkäiseminen lasten ja perheiden palveluiden haasteena. Teoksessa K. Nousiainen;P. Petrelius, L. Yliruka, Puheista tekoihin! Ylisukupolvisten ongelmien ehkäiseminen lastensuojelussa ja perhe- ja sosiaalipalveluissa (ss. 92-100). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Hakala, J. (2024). Laadullisen tutkimuksen luotettavuudesta ja eettisyydestä. Teoksessa J. Hakala, Laadullisen tutkimuksen abc (ss. 146-151). Gaudeamus.
- Hakala, J. (2024). Onko opinnäytetyösi sittenkään laadullinen tutkimus. Teoksessa J. Hakala, Laadullisen tutkimuksen abc (ss. 24-36). Gaudeamus.
- Hakala, J. (2024). Yleisimmät tavat tehdä laadullista tutkimusta. Teoksessa J. Hakala, Laadullisen tutkimuksen abc (ss. 37-95). Gaudeamus.
- Harisalo, R. (2008). Teoria organisaatioista kulttuureina. Teoksessa R. Harisalo, Organisaatioteoria (ss. 264-282). Tampere.
- Helsingin kaupunki. (2025). Lastensuojeluilmoitus. Haettu osoitteesta <https://www.hel.fi/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lasten-ja-perheiden-palvelut/lastensuojelu/lastensuojeluilmoitus> Viitattu 30.2.2025
- Helsingin seudun avoimet tilastotietokannat. (ei pvm). Varhaiskasvatukseen osallistuminen iän ja hoitomuodon mukaan. Haettu osoitteesta: https://stat.hel.fi/pxweb/fi/Hyvinvointitilastot/Hyvinvointitilastot_Lasten_ja_nuorten_hyvinvointi_2_Koulutus_ja_kouluolot/KK01_varhaiskasvatus.px/ Viitattu 14.11.2024
- Karila, K., Nummenmaa, A. R. (2001). Matkalla moniammatillisuuteen. Helsinki: WSOY.
- Kokonaisvaltainen työote. (8.12.2023). Haettu osoitteesta: <https://thl.fi/aiheet/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantoja/kokonaisvaltainen-tyoote>. Viitattu 26.1.2025
- Kuikka, M. (2005). Mitä varhaisella puuttumisella tarkoitetaan. Teoksessa Varpu (ss. 7-8). Opettaja -lehti.

- Lastensuojelulaki 417/2007. (ei pvm). Haettu osoitteesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417> Viitattu 25.10.2024
- Mökkönen, K., Hyvärinen, M.-L., Kekoni, T., Jaakkola, J., Tiilikainen, E. (2022). Moniammatillinen tiedonmuodostus - neuvottelua välitilassa. *Janus* vol 30, 232-250.
- Mökkönen, K., Kekoni, T., Pehkonen, A. (2019). Moniammatillinen yhteistyö – vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. *Gaudeamus*.
- Opetushallinnon tilastopalvelu. (2022). Haettu osoitteesta: https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Esi-%20ja%20perusopetus%20-%20luokittain%20-%20koulutuksen%20järjestäjä.xlsb Viitattu 14.11.2024
- Opetushallinnon tilastopalvelu. (2023). Haettu osoitteesta: https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Esi-%20ja%20perusopetus%20-%20luokittain%20-%20koulutuksen%20järjestäjä.xlsb Viitattu 14.11.2024
- Opetushallitus. (2025). Tietoa varhaiskasvatuksesta monialaisen yhteistyön tueksi. Haettu osoitteesta: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tietoa-varhaiskasvatuksesta-monialaisen-yhteistyon-tueksi> Viitattu 24.1.2025
- Pekkarinen, E. (2011). Lastensuojelututkimuksen käsite ja tiedonintressin ulottuvuudet. Teoksessa E. Pekkarinen, Lastensuojelun tieto ja tutkimus - asiantuntijoiden näkökulma (ss. 12-17). Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry.
- Pösö, T., Hyvärinen, S. (2018). Lasten haastattelu lastensuojelussa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Saastamoinen, K. (2016). Lapsen suojelu. Keuruu: Edita.
- Sippola, H.-L., Uusitalo, E. (25. 06 2024). Lapsella on oikeus erityiseen suojeluun – varhaiskasvattajilla on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus. Haettu osoitteesta <https://valvira.fi/-/lapsella-on-oikeus-erityiseen-suojeluun-varhaiskasvattajilla-on-velvollisuus-tehda-lastensuojeluilmoitus> Viitattu 2.2.2025
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2025). Palvelut perheille. Haettu osoitteesta: <https://stm.fi/palvelut-perheille> Viitattu 13.1.2025
- Strandell, H. (1996). Päiväkoti lasten kohtaamispaikkana. Tampere: Gaudeamus.
- Tilastokeskus. (2025). Alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden määrä Helsingissä sijaitsevassa toisen asteen koulutuksessa. Helsingin kaupunki, kaupunkitieto.
- Toivonen, V., Pollari, K. (2018). Lapsen haastattelu - osa lapsen oikeutta osallistua. Teoksessa S. Hyvärinen, T. Pösö, Lasten haastattelu lastensuojelussa (s. 74). Jyväskylä: Ps-kustannus.
- Tuomi, J., Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi.

- Upanne, M. (23..09.2005). Järjestöjen yhteistyö Varpu-liitteen taustalla. Teoksessa Varpu - Lapselle tukea ajoissa (s. 5). Opettaja -lehti. Haettu osoitteesta: <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Varpu-tukea-lapselle-ajoissa.pdf> Viitattu 25.10.24
- Vanhanen, J. (2024). Helsingin kaupungin lastensuojelu ja perhesosiaalityön katsauksesta ajalta 1.1-31.12.2023. Helsinki: Helsingin Kaupunki.
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. (ei pvm). Haettu osoitteesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540> Viitattu 25.10.24
- Virolainen, U. (14.1.2021). REDCap-työkalu yliopistolaisten käyttöön. Haettu osoitteesta: <https://www.helsinki.fi/fi/helsingin-yliopiston-kirjasto/uutisia-kirjastosta/redcap-tyokaluyliopistolaisten-kayttoon> Viitattu 25.10.24

Liitteet

Liite 1. Varhaiskasvatukseen osallistuminen iän ja hoitomuodon mukaan vuosina 2022 ja 2023

KK01 Varhaiskasvatukseen osallistuminen iän ja hoitomuodon mukaan				
			2022	2023
Henkilöä	Yhteensä	Perhepäivähoito	471	415
		Ostopalvelupäivähoito	161	167
		Kunnan varhaiskasvatuspalvelut yhteensä	27467	27529
Lähde: Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimiala ja Kela				
Lähde: Lasten hyvinvointi/Helsingin kaupunki				

(Helsingin seudun avoimet tilastotietokannat, ei pvm)

Liite 2. Esi- ja perusopetuksen sekä lisäopetuksen oppilaat luokittain Helsingissä vuonna 2022

	1. luokan oppilaat	2. luokan oppilaat	3. luokan oppilaat	4. luokan oppilaat	5. luokan oppilaat	6. luokan oppilaat	7. luokan oppilaat	8. luokan oppilaat	9. luokan oppilaat	1.-6. luokkien oppilaat	7.-9. luokkien oppilaat	1.-9. luokkien oppilaat	Esiopetuksen oppilaat	Oppilaat yhteensä
Apolton Yhteiskoulun Kannatusyhdistys Ry							84	90	93		267	267		267
Elias-Koulun Kouluyhdistys Ry	15	18	15	18	18	30	24	27	30	117	81	198		198
Englantilaisen Koulun Säätiö Sr	51	42	48	45	45	48	42	48	45	282	135	417	81	498
Helsingin Juutalainen Seurakunta	9	12	12	9	12	12	12	15	12	63	36	99	6	105
Helsingin Kaupunki	5 919	5 955	5 838	5 748	5 673	5 775	3 948	3 852	3 681	34 908	11 484	46 392		46 392
Helsingin Kristillisen Koulun Kannatusyhdistys Ry	33	24	15	15	21	21	15	27	9	126	51	174		174
Helsingin Montessori-Yhdistys Ry	30	21	18	9	12	9				96		96		96
Helsingin Ranskalais-Suomalainen Koulu	66	69	69	63	72	72	69	72	69	411	207	618	57	675
Helsingin Rudolf Steiner-Koulun Kannatusyhdistys - Understöd	57	51	54	57	57	54	63	54	48	327	165	489	36	525
Helsingin Uusi Yhteiskoulu Osakeyhtiö							138	135	114		387	387		387
Helsingin Yliopisto	69	81	84	90	69	75	222	249	219	465	690	1 155		1 155
Hoitopedagogisen Rudolf Steiner-Koulun Kannatusyhdistys R.Y.	6	6	6	9	6	9	9	6	6	42	21	63	1-4	69
Kouluyhdistys Pestalozzi Schulverein Skolföreningen R.Y.	66	69	72	69	57	63	66	69	60	396	195	591	42	633
Kulosaaren Yhteiskoulun Osakeyhtiö							192	153	153		498	498		498
Lauttasaaren Yhteiskoulun Säätiö Sr							168	177	168		513	513		513
Maanviljelyseuran Osakeyhtiö							150	162	171		480	480		480
Munkkiniemen Koulutussäätiö Sr							168	144	177		492	492		492
Opetushallitus	24	15	21	18	15	33	33	24	24	126	81	207	18	225
Oulunkylän Yhteiskoulun Säätiö Sr							192	168	171		531	531		531
Oy Helsingin Yhteiskoulu Ja Reaalilukio							252	72	60		384	384		384
Pohjois-Haagan Yhteiskoulu Oy							144	153	156		453	453		453
Suomalaisen Yhteiskoulun Osakeyhtiö			99	102	105	105	105	105	108	411	315	726		726
Suomalais-Venäläinen Koulu	60	60	57	57	51	63	54	54	48	345	156	504	48	552
Töön Yhteiskoulu Osakeyhtiö							111	108	120		339	339		339
Viipurin Reaalikoulu Oy							147	135	138		420	420		420
Yhteensä	6 402	6 420	6 405	6 306	6 216	6 369	6 399	6 102	5 880	38 121	18 378	56 499	294	56 793

(Opetushallinnon tilastopalvelu, 2022)

Liite 3. Esi- ja perusopetuksen sekä lisäopetuksen oppilaat luokittain Helsingissä vuonna 2023

	1. luokan oppilaat	2. luokan oppilaat	3. luokan oppilaat	4. luokan oppilaat	5. luokan oppilaat	6. luokan oppilaat	7. luokan oppilaat	8. luokan oppilaat	9. luokan oppilaat	1.-6. luokkien oppilaat	7.-9. luokkien oppilaat	1.-9. luokkien oppilaat	Esiopetuksen oppilaat	Oppilaat yhteensä
Apollon Yhteiskoulun Kannatusyhdistys Ry							63	87	78		225	225		225
Elias-Koulun Kouluyhdistys Ry	15	18	21	21	21	21	30	24	27	117	81	198		198
Englantilaisen Koulun Säätiö Sr	51	51	36	48	45	48	51	42	48	276	138	414	72	486
Helsingin Juutalainen Seurakunta	6	9	12	12	9	12	12	12	15	57	39	96	9	105
Helsingin Kansainvälisen Koulun Vanhempain Yhdistys Ry	24	30	36	33	36	39	48	42	54	198	144	342	24	366
Helsingin Kaupunki	5 835	5 949	5 889	5 871	5 814	5 715	4 251	4 110	3 858	35 076	12 216	47 292		47 292
Helsingin Kristillisen Koulun Kannatusyhdistys Ry	27	36	24	18	21	21	18	15	27	147	63	207		207
Helsingin Montessori-Yhdistys Ry	21	18	18	15	9	9				93		93		93
Helsingin Ranskalais-Suomalainen Koulu	60	63	66	72	63	72	63	66	72	399	201	603	57	660
Helsingin Rudolf Steiner-Koulun Kannatusyhdistys - Understödet	45	57	51	51	60	57	51	66	57	321	174	495	42	537
Helsingin Uusi Yhteiskoulu Osakeyhtiö							132	135	147		411	411		411
Helsingin Yliopisto	75	66	81	84	87	75	258	219	243	468	720	1 188		1 188
Hoitopedagogisen Rudolf Steiner-Koulun Kannatusyhdistys R.Y.	9	9	6	6	9	6	9	9	6	45	21	66	6	72
Kouluyhdistys Pestalozzi Schulverein Skolföreningen R.Y.	57	69	69	69	69	57	57	66	69	390	192	582	45	627
Kulosaaren Yhteiskoulun Osakeyhtiö							198	195	153		546	546		546
Lautasaaren Yhteiskoulun Säätiö Sr							171	165	177		510	510		510
Maanviljelyseuran Osakeyhtiö							153	153	156		462	462		462
Munkkiniemen Koulussäätiö Sr							267	135	84		489	489		489
Opetushallitus	30	15	15	21	18	33	33	27	18	132	78	213	24	237
Oulunkylän Yhteiskoulun Säätiö Sr							174	198	171		543	543		543
Oy Helsingin Yhteiskoulu Ja Reaalilukio							129	126	132		387	387		387
Pohjois-Haagan Yhteiskoulu Oy							153	144	162		462	462		462
Suomalaisen Yhteiskoulun Osakeyhtiö			99	102	99	105	102	105	102	408	309	717		717
Suomalais-Venäläinen Koulu	54	63	60	54	60	54	60	54	57	345	168	513	57	570
Töölön Yhteiskoulu Osakeyhtiö							111	111	108		330	330		330
Viipurin Reaalikoulu Oy							174	141	141		456	456		456
Yhteensä	6 309	6 450	6 483	6 486	6 420	6 324	6 768	6 444	6 159	38 472	19 371	57 843	339	58 182

(Opetushallinnon tilastopalvelu, 2023)

Liite 4. Alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden määrä Helsingissä sijaitsevassa toisen asteen koulutuksessa vuosina 2022 ja 2023

Alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden määrä Helsingissä sijaitsevassa toisen asteen koulutuksessa				
	2023		2022	
	Kotikunta Helsinki	Kaikki	Kotikunta Helsinki	Kaikki
Lukiokoulutus	7198	10169	7053	9856
Ammatillinen koulutus	2090	3761	2086	3462
	9288		9139	
Lukiokoulutus sisältää kaikki lukiokoulutuksen opiskelijat (nuorten ja aikuisten koulutus, IB)				
Ammatillinen koulutus sisältää kaikki ammatillisen peruskoulutuksen ja lisäkoulutuksen kol				
Lähde: Helsingin kaupunki, kaupunkitieto. Aineistolähde: Tilastokeskus				

(Tilastokeskus, 2025)

Liite 5. Kysely varhaiskasvatuksen työntekijöille

Huom. Kysely on anonymi. Ethän avoimissa vastauksissa nimeä työpaikkaasi, kollegojasi, esihenkilöäsi tai kirjoita muita tunnistetietoja.

Taustatiedot:

1. Kuinka kauan olet työskennellyt varhaiskasvatuksessa Helsingissä?

- 0-1v
- 2-4v
- yli 4 vuotta

2. Koulutustausta:

- Varhaiskasvatuksen yliopisto tutkinto (kandi/maisteri)
- Sosionomi
- Lähihoitaja
- Lastenhoitajan tai päivähoitajan tutkinto
- Joku muu? Mikä:

3. Oletko koskaan tehnyt varhaiskasvatus työssäsi lastensuojeluilmoitusta?

Kyllä/ei

4. Oletko koskaan varhaiskasvatus työssäsi pohtinut lastensuojeluilmoituksen tekemistä?

Kyllä/ei

Ohjeistukset:

"Huoli lapsesta" määritellään tutkimuksessa lastensuojelulain 25 § perusteella. Kyseessä on siis huolta herättävä tilanne, jossa olisi mahdollisesti tarpeen lastensuojelun arvioida lapsen hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai lapsen oma käytös.

1. a) Oletko saanut nykyisellä työpaikallasi ohjeistuksen, miten toimia, jos huoli lapsesta herää?

-kyllä/ei

1. b) Mikäli kyllä, millainen on ohjeistus työyksikössäsi tilanteisiin, joissa työntekijällä herää huoli lapsesta?

- avoin tekstikenttä

2. Millaiset menettelytavat päiväkodissanne on lastensuojeluilmoitusten tekemisen osalta? (kuka tekee, miten tekee etc.)

- avoin tekstikenttä

Lastensuojeluilmoitukset:

1. Millaisissa tilanteissa olet kokenut, että lastensuojeluilmoituksen tekemiselle olisi tarve?

- avoin vastauskenttä

2. Millä perusteilla olet päätenyt tekemään tai olemaan tekemättä lastensuojeluilmoitusta?

-avoin vastauskenttä

3. Millaisissa tilanteissa lastensuojeluilmoitus olisi mielestäsi välttämätöntä tehdä?

- avoin vastauskenttä

4. Minkälaisia tekijöitä liittyy kokemuksesi mukaan lastensuojeluilmoituksiin?

-avoin vastauskenttä

Yhteistyö lastensuojelun kanssa:

1. Millaisia haasteita koet liittyvän lastensuojelun kanssa tehtävään ammatilliseen yhteistyöhön?

-avoin vastauskenttä

2. Mitkä asiat koet toimivan ammatillisessa yhteistyössä lastensuojelun kanssa?

-avoin vastauskenttä

3. Miten hyvin tunnet lastensuojelun työtä, esimerkiksi lastensuojeluilmoitusten käsittely prosessia?

-avoin vastauskenttä

4. Koetko, että kaipaisit lisätietoa lastensuojelun työskentelystä oman työsi tueksi?

-avoin vastauskenttä